

ОБЯЗАТЕЛЬНЫЙ
ЭКЗЕМПЛЯР

РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА

№ 9 ВЕРАСЕНЬ 1948

Яны стрымалі слова, дадзенае таварышу СТАЛІНУ

Мар'я Лапшак (справа) — звеннявая калгаса імя Літвінава (Рэчыцкі раён) — на плошчы ў 12 гектараў сабрала па 123 пуды жыта.

Кацярэна Кардаш — звеннявая калгаса «Большэвік» (Хойніцкі раён) з 12 гектараў сабрала па 138 пудоў жыта.

НАШ ХЛЕБ П. ПРАНУЗА

Сяўба, падкормка, ўборкі дні...
А колькі часу трэба,
Каб зерне, пайшае з сяўні,
Лягло на стол наш хлебам.

А колькі догляду, клопот,
Гарачых дзён, трывожных
За дружны, адначасны ўсход,
За спелы колас кожны.
Каб ён, пясчун палёў, без страт
На ток лёг ганарыста,
Каб выпырснуў з сябе зярнят
З пайсотню залацістых...

Святочна, лёгка на душы, —
Як лепшы скарб, з павагай
Шырокаплечы вагайчык
Кладзе мяшкі на вагі,

Жартуючы: «Не хопіць гір
Для гэткага тавару...
Дай расцалую, брыгадзір,
Збылася клятва-мара.
Сто шэсцьдзесят пудоў калі
Мы з гектара здымалі?
Гукнуць ахвотна, каб ў Крэмлі
Пачуў таварыш Сталін».
Дзяўчыны твар пачырванелі,
Нібы крыху нялоўка:
— Пры чым тут я? Што-ж пра
мяне...

Я-ж не адна... Сяброўкі...
Працуем мы не напакат —
Любая праца міла,
А воля сталінская нас
Натхніла, акрыліла.

Анна Андрэеўна Стасюк — звеннявая калгаса імя Сталіна (Жабінкаўскі раён, Брэсцкай вобласці) — на плошчы ў 12 гектараў сабрала па 120 пудоў жыта.

В. І. Прышчэпчыкава (на здымку справа) — звеннявая калгаса імя Куйбышэва, Бабруйскага раёна, — з плошчы ў 12,5 гектара сабрала ўраджай па 152 пуды збожжжа з гектара. Н. К. Рудніцкая — звеннявая таго-ж калгаса — атрымала ўраджай збожжжа па 180 пудоў з 14,5 гектара.

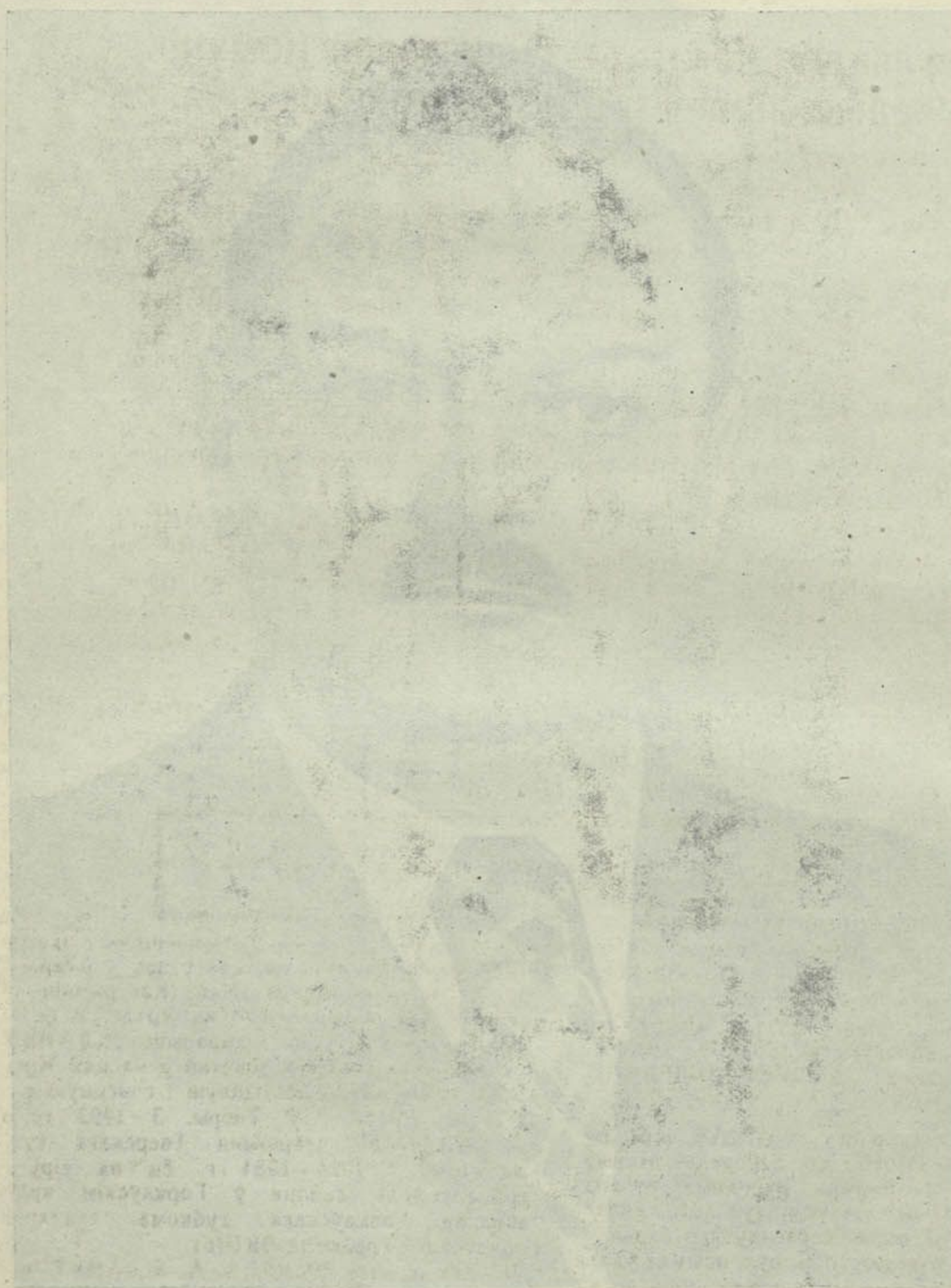
На першай старонцы вокладкі: Свята ўраджаю ў калгасе «Новае жыццё» (Ружанскі раён). Фота І. Тункеля.

• А н д р э й А л е к с а н д р а в и ч Ж Д А Н А Ё

Университетская библиотека

Получено 1912 г.

Университетская библиотека

РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА

ВЫДАНИЕ
ЦК КП(б)Б

9

Верасень 1948 г.

Ад Цэнтральнага Камітэта Ўсесаюзнай Комуністычнай партыі (большэвікоў) і Савета Міністраў Саюза ССР

Цэнтральны Камітэт Усесаюзнай Комуністычнай партыі (большэвікоў) і Совет Міністраў Саюза ССР з вялікім жалем паведамляюць партыю і ўсіх працоўных Савецкага Саюза, што 31 жніўня ў 3 гадзіны 55 минут дня пасля цяжкай хваробы памёр выдатны дзеяч нашай партыі і Савецкай дзяржавы, член Палітбюро ЦК ВКП(б), сакратар ЦК ВКП(б), дэпутат Вярхоўнага Савета СССР, генерал-палкоўнік таварыш АНДРЭЙ АЛЕКСАНДРАВІЧ ЖДАНАЎ.

Смерць таварыша А. А. ЖДАНАВА, вернага сына партыі Леніна—Сталіна, які прысвяціў усё сваё жыццё служэнню вялікай справе камунізма, з'яўляецца найцяжэйшай утратай для партыі і ўсяго савецкага народа.

ЦЭНТРАЛЬНЫ КАМІТЭТ
УСЕСАЮЗНАЙ КОМУНІСТЫЧНАЙ
ПАРТЫІ (большэвікоў)

СОВЕТ
МИНИСТРОВ
САЮЗА ССР

Андрэй Александровіч ЖДАНАЎ

31 жніўня пасля цяжкай хваробы памёр адзін з выдатных будаўнікоў і дзеячоў Комуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы, член Палітбюро ЦК ВКП(б), сакратар ЦК ВКП(б), дэпутат Вярхоўнага Савета СССР, генерал-палкоўнік таварыш АНДРЭЙ АЛЕКСАНДРАВІЧ ЖДАНАЎ.

Андрэй Александровіч ЖДАНАЎ нарадзіўся 26(14) лютага 1896 года ў горадзе Марыупалі ў сям'і інспектара народных вучылішчаў. 16-гадовым юнаком (у 1912 годзе) А. А. ЖДАНАЎ пасля пераезду яго бацькі ў Твер уступае ў рэвалюцыйны рух, прымае ўдзел у сацыял-дэмакратычных гуртках вучнёўскай моладзі горада Тверы (цяпер гор. Калініна).

У рады большэвіцкай партыі А. А. ЖДАНАЎ уступае ў 1915 годзе. Ён вядзе актыўную партыйную работу ў рабочым раёне горада Тверы. Таварыш ЖДАНАЎ неўзабаве становіцца партыйным работнікам. У перыяд першай сусветнай вайны, будучы мабілізава-

ным у армію, ён вядзе большэвіцкую прапаганду сярод салдат, прымае ўдзел у падрыхтоўцы і правядзенні Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі на Урале. У гады грамадзянскай вайны таварыш ЖДАНАЎ займаецца палітычнай асветай у часцях Чырвонай Арміі, вядзе партыйную і савецкую работу на Урале і ў Тверы. З 1922 года тав. ЖДАНАЎ — старшыня Тверскага губвыканкома. У 1924—1934 гг. ён на кіруючай партыйнай рабоце ў Горкаўскім краі: сакратар Горкаўскага губкома, сакратар Горкаўскага крайкома ВКП(б).

На XIV з'ездзе ВКП(б) А. А. ЖДАНАЎ выбіраецца кандыдатам у члены ЦК ВКП(б), на XVI з'ездзе — членам ЦК ВКП(б), а пасля XVII з'езда ён выбіраецца сакратаром ЦК ВКП(б), кандыдатам у члены Палітбюро ЦК ВКП(б).

Таварыш ЖДАНАЎ вядзе вялікую партыйную і дзяржаўную работу. Ён аддае многа ўвагі пытанням ідэалогіі і марксісцка-ленін-

скай тэорыі. Яго выступленне на першым з'ездзе Саюза савецкіх пісьменнікаў намяціла важнейшыя задачы ў развіцці савецкай літаратуры.

У снежні 1934 года, пасля зладзейскага забойства С. М. Кірава, партыя пасылае таварыша А. А. ЖДАНОВА на работу ў Ленінградскую партыйную арганізацыю, якую ён узначальвае ў перыяд з 1934 па 1944 год уключна.

Выконваючы волю партыі, А. А. ЖДАНОВ з уласцівай яму большэвіцкай страснасцю натхняе і мабілізуе Ленінградскую партыйную арганізацыю на разгром і выкарчоўванне трацкіска-зіноўеўскіх двурушнікаў і здраднікаў, яшчэ цясней згуртоўвае ленінградскіх большэвікоў вакол ЦК ВКП(б) і таварыша Сталіна.

Напярэдадні XVIII з'езда ЦК ВКП(б) даручае тав. А. А. ЖДАНОВА кіраўніцтва агітацыйна-прапагандысцкай работай партыі. Ён выступае таксама на XVIII з'ездзе партыі з дакладам па пытаннях партыйнага будаўніцтва. Усякае даручэнне партыі А. А. ЖДАНОВ выконваў, аддаючыся яму ўсёй душой. Пасля XVIII з'езда партыі тав. ЖДАНОВ выбіраецца членам Палітбюро ЦК ВКП(б).

У гады Вялікай Айчыннай вайны партыя і ўрад даручаюць таварышу А. А. ЖДАНОВА арганізацыю справы абароны Ленінграда. Ажыццяўляючы ўказанні ЦК ВКП(б) і таварыша Сталіна, ленінградскія большэвікі, узначальваемыя таварышам ЖДАНОВым, з'явіліся душой гераічнай абароны горада Леніна. За работу на Ленінградскім фронце

тав. ЖДАНОВ прысвойваецца спачатку званне генерал-лейтэнанта, а потым званне генерал-палкоўніка.

За сваю выдатную партыйную і ваенную работу тав. ЖДАНОВ быў узнагароджан двума ордэнамі Леніна, ордэнам «Красное Знамя», ордэнам Суворова 1 ступені, ордэнам Кутузава 1 ступені, ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Пасля перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне, калі партыя і народ перайшлі да мірнага будаўніцтва, віднае месца ў жыцці партыі і краіны занялі пытанні ідэалагічнай работы. З'яўляючыся выдатным марксісцкім тэарэтыкам і таленавіцейшым прапагандыстам вялікіх ідэй Леніна—Сталіна, таварыш ЖДАНОВ выступае з радамі бліскучых дакладаў па пытаннях літаратуры, мастацтва, філасофіі, па пытаннях міжнароднага становішча.

А. А. ЖДАНОВ знаходзіўся ў першых радах кіруючых дзеячоў міжнароднага рабочага руху. Яго выступленні шырока вядомы працоўным усіх краін.

Верны вучань і саратнік вялікага Сталіна, таварыш ЖДАНОВ з палкай энергіяй змагаўся за справу камунізму, ніколі не шкадаваў сваіх сіл і здароўя. Яго кіпучае жыццё і дзейнасць—прыклад самаадданага служэння партыі і народу. Гарачую любоў партыі і ўсіх працоўных ён заслужыў сваёй беззаветнай адданасцю вялікай справе Леніна—Сталіна, сваёй глыбокай прынцыповасцю, не дапускаючай якое-небудзь адхіленне ад генеральнай лініі партыі.

Бывай, наш дарагі друг і баявы таварыш!

А. АНДРЭЕВ
Л. БЕРЫЯ
Н. БУЛГАНІН
Н. ВАЗНЕСЕНСКИ
К. ВАРШЫЛАВ
Л. КАГАНОВІЧ

А. КАСЫГІН
А. КУЗНЕЦОВ
Г. МАЛЕНКОВ
А. МІКАЯН
В. МОЛАТОВ
П. ПАНАМАРЭНКА

Г. ПАПОВ
І. СТАЛІН
М. СУСЛАВ
Н. ХРУШЧОВ
Н. ШВЕРНИК
М. ШКІРАТОВ

Ад Цэнтральнага Камітэта КП(б) Беларусі, Савета Міністраў і Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР

Цэнтральны Камітэт КП(б) Беларусі, Совет Міністраў і Прэзідыум Вярхоўнага Савета Беларускай ССР выказваюць глыбокі смутак камуністычнай партыі большэвікоў Беларусі і ўсяго беларускага народа з поваду заўчаснай смерці выдатнага дзеяча большэвіцкай партыі і Савецкай дзяржавы, вернага саратніка вялікага Сталіна, члена Палітбюро ЦК ВКП(б) і сакратара ЦК ВКП(б), дэпутата Вярхоўнага Савета СССР і Вярхоўнага Савета БССР таварыша Андрэя Александравіча Жданава.

Усё жыццё таварыша Жданава—выдатны ўзор беззаветнай барацьбы за вялікую справу партыі Леніна—Сталіна, за камунізм.

4 У асобе таварыша Жданава партыя большэвікоў і ўвесь савецкі народ страцілі віднейшага тэарэтыка і палкага прапагандыста вучэння Леніна—Сталіна, выдатнага народнага трыбу-

на, непахіснага барацьбіта за большэвіцкую партыйнасць ідэалогіі і культуры.

Пакінуў нас адзін з выдатных будаўнікоў партыі і Савецкай дзяржавы, выдатных арганізатараў сацыялістычнага будаўніцтва і бліскучых перамог савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне.

Светлы вобраз гарача любімага партыяй і савецкім народам Андрэя Александравіча Жданава будзе вечна жыць у памяці беларускага народа, натхняючы яго на самаадданую барацьбу за таржаства ідэй Леніна—Сталіна, за поўную перамогу камунізму.

Цэнтральны Камітэт КП(б) Беларусі
Совет Міністраў БССР
Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР

Людзі савецкай краіны, не шкадуючы сіл, самааддана працуюць, каб да тэрмінова завяршыць план пасляваеннай сталінскай пяцігодкі.

Тысячы стаханайцаў прамысловых прадпрыемстваў, дасканалы аўладаўшы тэхналогіі вытворчасці, шырока прымяняючы рацыяналізатарскія метады ў сваёй працы, з дня ў дзень перавыконваюць нормы.

На здымках (зверху ўніз) стаханайкі, якія выканалі свае пяцігадовыя планы і працуюць у рахунак 1950 года:

О. С. Саўчанка — сталяр Мінскага радыёзавода.

Раіса Мядзведская — лепшая фрэзершчыца Мінскага аўтазавода — за работай над воссю аўтамашыны «МАЗ-200».

Стаханайкі Магілёўскай швейнай фабрыкі (злева направа): Надзея Лазачова, Надзея Акула, Вольга Шапорава, Ніна Дудкова, Галя Сарончыкава і Вольга Манкова.

Фота В. Лупейкі, К. Якубовіча.

мае
марус
жаво.
Дв
ходзі
уціск
пано
асадн
капіт
зямел
цы.
на за
На
Польс
ніяй,
завод
ствы.
Рабоч
галад
Бе.
цыян
разма
тэры
марус
Па
пасел
баран
свабо
руск
вырат
гітлер
памо
Совен
цу і
ных
Шч
брацк
Прац
веліза
на бе
якой
новы
атрым
на фс
ноўна
прым
Ве
аблас
прац
На
рарва
совен
адсто
церам
Ця
работ
ды. С
Адзі

У АДЗІНАЙ СОВЕЦКАЙ СЯМ'І

Семнацатага верасня 1939 года ў жыцці беларускага народа адбылася вялікая гістарычная падзея. Гэты дзень будзе заўсёды святкавацца працоўнымі Беларусі, як самае вялікае і радаснае свята. Штучна раз'яднаны беларускі народ уз'яднаўся ў адзінай беларускай дзяржаве.

Два дзесяцігоддзі працоўныя заходніх абласцей знаходзіліся пад страшэнным сацыяльным і нацыянальным уціскам. Усе сродкі вытворчасці былі ў руках польскіх паноў, зямля з'яўлялася ўласнасцю памешчыка, асадніка і кулака, а прамысловасць знаходзілася ў капіталістаў. Беларускае сялянства задыхалася ад беззямелля, непамерных падаткаў, жудаснай эксплуатацыі. Тысячы сялян штогод выязджалі ў іншыя краіны на заробкі, іншы батрачы да багаццяў.

Надзвычай цяжкім было становішча рабочага класа. Польскія ўлады лічылі заходнія вобласці сваёй калоніяй, усходнія ўскраінай, не будавалі там фабрык і заводаў і нават закрывалі раней існуючыя прадпрыемствы. З кожным годам расла армія беспрацоўных. Рабочыя не знаходзілі сабе прытулку, жылі ўпрогаладзь.

Беларускае насельніцтва адчувала страшэнны нацыянальны ўціск. Яно не мела магчымасці вучыцца, размаўляць на роднай мове. Да часу ўз'яднання на тэрыторыі заходніх абласцей не існавала ніводнай беларускай школы.

Палітычна бяспраўнае, нацыянальна прыгнечанае насельніцтва заходніх абласцей вяло непрымірную барацьбу з пануючымі класамі. Польшчы за сваю свабоду, незалежнасць і ўз'яднанне з Совецкай Беларуссю. І калі незадачлівыя польскія кіраўнікі не маглі выратаваць працоўных заходніх абласцей ад напэсця гітлераўскай Германіі, Совецкі Саюз прышоў на дапамогу насельніцтву. На загад ўрада слаўныя воіны Совецкай Арміі 17 верасня 1939 года перайшлі граніцу і ўзялі пад сваю абарону жыццё і маёмасць працоўных беларусаў.

Шчасліва і радасна зажыў беларускі народ у адзінай брацкай сям'і народаў вялікага Совецкага Саюза. Працоўным заходніх абласцей Совецкі ўрад аказваў велізарную дапамогу. У кароткі тэрмін было ліквідавана беспрацоўе. Сяляне бясплатна атрымалі зямлю, аб якой марылі вякамі. Усё жыццё перабудавалася на новы лад, змянілася эканоміка і культура. Беларусы атрымалі магчымасць развіваць сваю нацыянальную на форме і сацыялістычную на зместу культуру, сталі ноўнапраўнымі грамадзянамі Совецкага Саюза, пачалі прымаць актыўны ўдзел у кіраванні дзяржавай.

Велізарныя пераўтварэнні, якія адбыліся ў заходніх абласцях, за кароткі час непазнавальна змянілі жыццё працоўных.

Напад гітлераўскай Германіі на Совецкі Саюз перарваў мірную творчую працу народа. Разам з усім савецкім народам працоўныя заходніх абласцей адстойвалі заваёвы савецкай улады, разам змагаліся і перамаглі ворага.

Цяпер у заходніх абласцях ідзе вялікая аднаўленчая работа. Аднаўляюцца і растуць новыя фабрыкі і заводы. Сяляне зноў атрымалі зямлю, адабраную немцамі. Адзіным жаданнем, адзінымі інтарэсамі жывуць пра-

цоўныя заходніх абласцей з усёй вялікай савецкай краінай. З невычэрпнай энергіяй змагаюцца яны за выкананне пяцігодкі ў чатыры гады. Растуць новыя людзі, бязмежна адданыя савецкай уладзе і большавіцкай партыі. Новыя і новыя імёны рабочых і калгаснікаў становяцца вядомымі ў рэспубліцы.

Непазнавальна змянілася жыццё жанчын заходніх абласцей за мінулы час. Савецкая ўлада прадаставіла ім палітычныя правы нароўні з мужчынамі, стварыла ўсе ўмовы для іх сапраўднага роўнапраўя. Савецкі лад дапамог жанчынам заходніх абласцей узняцца да ўзроўню актыўных будаўнікоў сацыялізма.

Хутка перамагаючы сваю адсталасць, яны далучаюцца да актыўнага палітычнага, гаспадарчага і культурнага жыцця, займаюць адказныя пасты ў дзяржаўным апарате, становяцца на прадпрыемствах майстрамі, начальнікамі цэхаў, у калгасах—звеньявымі, брыгадзірамі і старшынямі. Сваімі чэснымі адносінамі да працы яны заваёўваюць усё большую навагу ў народа.

Аб сапраўдным роўнапраўі жанчын сведчаць бяспрэчныя факты. 5 жанчын у заходніх абласцях рэспублікі выбраны дэпутатамі Вярхоўнага Савета СССР, 34—дэпутатамі Вярхоўнага Савета БССР і тысячы—у мясцовых Саветах дэпутатаў працоўных. У адной толькі Брэсцкай вобласці 11 жанчын працуюць старшынямі і 33 намеснікамі старшын сельскіх саветаў.

Калгасны лад параўнаў жаночую працу з мужчынскай. Перад калгасным працаднём усе роўныя. Хто мае больш працадзён, у таго і большы заробтак. Гэта пачынаюць разумець і сялянкі заходніх абласцей.

Уся Беларусь даведлася аб майстрах высокага ўраджаю з калгаса «17 верасня», Несвіжскага раёна,—Яўгеніі Дзярновай і Елене Майсёнай, узнагароджаных ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцягу.

20 работнікаў саўгаса «Скідэль» узнагароджаны ордэнамі і медалямі за высокі ўраджай буракоў. Лепшая звеннявая гэтага саўгаса, Паліна Лаўрэнцьева, якая з плошчы ў 2 гектары зняла на 534 цэнтнеры буракоў, атрымала вышэйшую ўрадавую ўзнагароду Совецкага Саюза—ордэн Леніна.

Вялікую грамадскую работу ў заходніх абласцях вядуць звыш 30 тысяч дэлегатак. Яны прымаюць актыўны ўдзел ва ўсіх кампаніях, якія праводзіць савецкая ўлада. На сходах дэлегатак побач з палітычнымі дакладамі абмяркоўваюцца жыццёва важныя пытанні работы калгасаў, вёсак, прадпрыемстваў. Жанчыны-дэлегаткі клопацца і аб павышэнні ўраджайнасці збожжа, і аб здачы хлеба дзяржаве, і аб папаўненні бібліятэк кнігамі, і аб своєчасовай падрыхтоўцы школ да навучальнага года, і аб дзецях-сіротах, аб удовах і інвалідах Айчынай вайны. Дэлегаткі паказваюць асабісты прыклад і арганізуюць масы на выкананне ўсіх абавязацельстваў перад дзяржавай.

Адзначаючы дзень уз'яднання беларускага народа ў адзінай савецкай сям'і, кожны працоўны сустракае гэта вялікае свята сваім укладам у аднаўленне народнай гаспадаркі краіны. Як роўныя сярод роўных, у гэту справу ўносяць сваю долю і працоўныя жанчыны.

АБ НАШЫМ ЖЫЦЦІ

(ГУТАРКА АГІТАРА)

Як-бы ні стаміліся сялянкі вёскі Тамашоўка за цэлы дзень гарачай працы на ўборцы, але ўвечары ім хочацца і газету пачытаць, і радыё паслухаць, і з агітатарам пагаварыць.

Вось і сёння. Вярнуліся з поля, калі ўжо добра сцімнела, наспех навечаралі і сабраліся паслухаць свайго дэпутата. «Аб нашым жыцці», — так можна было-б назваць гутарку Елены Іванаўны Фасоль — дэпутата Тамашоўскага пасялковага і Дамачэўскага раённага саветаў, Брэсцкай вобласці.

— Дарагія таварышы, — пачала Елена Іванаўна. — Шмат читалі мы і чулі аб лепшых жанчынах краіны, аб іх поспехах і дасягненнях. Пагаворым сёння аб жанчынах нашага раёна, аб іх новым лёсе. Спаўняецца дзевяць год, як мы сталі актыўнымі будаўнікамі сацыялістычнага грамадства, і нам ёсць аб чым успомніць.

Як жылі мы дзевяць год назад? Ці бачылі вы дзе пры польскай буржуазнай уладзе на адказнай пасадзе сялянку ды яшчэ беларуску? Такіх не было. З намі і гаварыць нават, як з людзьмі, польскае начальства не хацелі.

А ўзяць наша сямейнае жыццё. Ці многа радасці мы бачылі ў ім? Ледзь на ногі ўзнялася — так і ўпрагайся ў работу, бійся, як рыба аб лёд, — і слова добрага людзі за тое не скажуць. Не часта выпадала выйсці замуж як сэрца падказвала, а ўсё больш як прызецца. Воля бацькоў, а пасля воля мужа рабілі жанчыну вечнай рабой. Пра асвету не магло быць і гутаркі.

А памятаеце, як нас лячылі? Адна захалусная больніца ды адзін урач — вось і ўся медыцынская дапамога на цэлую нашу акругу. Не дзіва, што чацвертая частка насельніцтва мела сухоты і іншыя заразныя хваробы. Асабліва вялікай была смяротнасць жанчын. Хіба магла бедная сялянка разлічваць, што да яе, як пяпер, прыляпіць на самалёце сталічны прафесар і ў небяспечную хвіліну выратуе жыццё?

Не ад добрага жыцця людзі кідалі свае аршынныя нарэзаны і ішлі ў белы свет шукаць шчасця. І не знай-
6 сці-б ім ніколі гэтага шчасця, калі-б

не прынесла нам свабоду Чырвоная Армія.

Мы адразу адчулі, што савецкая ўлада — гэта наша, народная ўлада. Яна перадала нам бясплатна 2070 гектараў пахаці, 3000 гектараў лу-гу і пашы. У сельскія, раённыя і абласныя выканаўчыя камітэты мы выбралі нашых лепшых людзей, адданных народу. За два гады ў на-

Анатоль АСТРЭЙКА
СЕМНАЦАТАЕ ВЕРАСНЯ

Шуміць,
Блакітнай хваляй плешча Нёман,
Яму абодва любы берагі.
Мне змалку тут,
Бы ў хаце, ўсё знаёма, —
Гаі дубоў, зялёныя лугі.
Вясёлым ходзіць верасень барвовы,
Фарбуе лес,
Залоціць сонцам дні,
Па засеках,
Сяледзеўках дубовых
Пудовыя ссыпае працадні.
Такой пары шчаслівай мы не зналі.
Уся зямля абноваю гудзе,
Упэўнена
У заўтрашнія далі
Народ сям'ёй адзінаю ідзе.
Святлом Масквы
Ад Гомеля да Гродні
Асветлены шляхі дзівосных год.
Цябе навекі славіць, Сталін родны,
З'яднаны беларускі наш народ.
Таму і дні нам верасня так любы.
Здаецца, не барвовасць на гаях,
А нейміручай працы ззяе сцяг,
І не вятры гудуць, а граюць трубы
І славяць дзень,
Каторы назаўсёды
Несправядлівую граніцу змеў
Паміж усходам і заходам,
Паміж маім праслаўленым народам,
Да светлай долі край навёў.
Прастор—палям,
Жыццё і сонца — хатам
Семнаццаты нам верасень прынёс.
Усходні брат
З сваім заходнім братам
Будуюць разам
Свой і лад і лёс.

шых вёсках было адкрыта 14 школ. Будаваліся больніцы, дзесяцігодкі.

Але вораг перарваў нашу мірную працу. Фашысты ўварваліся на нашу зямлю, каб знішчыць нашу шчасце. Яны забівалі, палілі, грамілі. У нашым невялікім раёне немцы рас-

стралялі, спалілі і павесілі 7239 нашых людзей. Ператварылі ў руіны 1766 дамоў і 2000 надворных будынкаў. Поўнасьцю знішчылі вёскі Медну, Рагозна, Гуту, Новасады. Разбурылі ўсю мясцовую прамысловасць.

У нас не засталася ні школ, ні больніц, ні хат-чытальняў. З прыходам ворага пасеўная плошча скарацілася амаль напалову. У Германію было вывезена 3155 галоў буйнай рагатай жывёлы, 915 коней, больш 2 тысяч свіней, некалькі тысяч галоў дробнай жывёлы. Розных каштоўных рэчаў, у тым ліку кніг, немцы выкралі ў нас на суму 548.177 рублёў.

Але ворагу не ўдалося нас знішчыць. Народ у барацьбе згуртаваў сілы і на кожным кроку помсціў ворагу. Сярод народных месціцаў не апошнія месца займалі жанчыны.

Усе вы ведаеце Матрону Ігнацюк. У першыя-ж дні Айчынай вайны яна пайшла ў партызаны. Разам з сваёю сям'ёй яна вывела ў лес і семі бліжэйшых суседзяў. Да самага светлага дня перамогі яна са зброяй у руках змагалася ў радах слаўных партызан, а вярнуўшыся да мірнай працы, пачала працаваць так, што аб ёй загаварылі ў рэспубліцы. Народ ацаніў заслугі патрыёткі. Матрону Ігнацюк выбралі дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР.

А хіба неведомы вам былыя партызанкі нашай вёскі Надзея Вераб'ёва, Мар'я Якімчук, Кацярына Іванова?

Вялікі Сталін заклікаў нас на творчую плённую працу, на аднаўленне і далейшае развіццё народнай гаспадаркі. І мы адразу-ж прыступілі да пачэснай справы. За пасляваенны перыяд набудавалі і аднавілі ў нашым раёне 1 200 дамоў. На 139 процантаў у парананні з сорок чацвертым годам расшырылі пасеўную плошчу. І ва ўсім гэтым нам моцна дапамагае наша родная дзяржава. Ужо зараз у нашых вёсках працуе 25 школ, з якіх адна сярэдняя і пяць сямігодак.

За апошнія гады 67 дзяўчат нашага раёна сталі настаўніцамі пачатковых, сямігадовых і сярэдніх школ. Нядаўняя праверка пацвердзіла, што ў нас ужо няма ніводнага

дзіцяці школьнага ўзросту, якое-б не вучылася.

Зараз у раёне тры больніцы, пяць фельчарска-акушорскіх пунктаў, жэначая і дзіцячая кансультацыі, дзіцячы санаторый, два зубаврачэбныя кабінеты, зубаврачэбны кабінет, два рэнтгенакабінеты. А вазьміце нашу вёску. У нас ёсць больніца, дзіцячы санаторый, рэнтгенаўскі і зубаврачэбныя кабінеты. Ды раней гэтага і ў нашым горадзе не было! У раёне працуе 25 урачоў і фельчароў, сярод якіх—21 жанчына. Ці гэта не наказчык росту жанчыны за гады савецкай улады! Але справа не толькі ў лічбах. За лічбамі ў нас заўсёды крыюцца вялікія справы, жывыя цікавыя людзі. Нашы жанчыны-ўрачы—частыя госці ў самых далёкіх вёсках. Яны ідуць туды, дзе іх чакае народ. А калі бачаць, што самім не справіцца з хваробай, — выклікаюць дапамогу з вобласці і нават са сталіцы. У гэтым годзе сем разоў прылятаў да нас санітарны самалёт. Дзевяць сялянак мы накіравалі на самалётах у гарадскія больніцы.

Як бачыце, савецкая ўлада клапаціцца не толькі аб нашых агульных справах. Яна ахоўвае і наша асабістае шчасце, бо яно цесна звязана з агульнанародным. Раней не было такой улады, якая аказвала-б дапамогу многадзетным маці. Аб гэтым пакапацілася толькі савецкая ўлада. У Матроны Кулік сямёра дзяцей. З такою сям'ёй яна раней нагаравалася-б, а зараз ёй дапамагае дзяржава. Ганна Васільчук з вёскі Селяхі, Тэкля Петрачук з вёскі Падлужжа ўзнагароджаны ордэнамі. А такіх многадзетных маці ў нас 162. Акрамя іх, у нас 78 маці-адзінчак, якім таксама дапамагае дзяржава. 500 тысяч рублёў—вось якая сума будзе сёлета выдана мацерам аднаго голькі нашага раёна.

Нашы жанчыны аддаюць усе свае сілы, каб ва ўсім апраўдаць штодзённыя клопаты партыі і ўрада. Усё актыўней уключаюцца яны ў грамадскія і палітычныя справы, дапамагаюць у рабоце мясцовых саветаў. Нашы актывісткі карыстаюцца вялікім давер'ем народа. Вы памятаеце, з якім аднадушшам была выбрана ў дэпутаты абласнога Савета наша Марфа Міронаўна Баграцова, як мы выбіралі ў раённы совет дастойнейшых актывістак: Ефімію Сахарчук, Ганну Дварэцкую, Мар'ю Баток, Еўдакію Герасімчук, Валянціну Хахунову і Рэгіну Вальшанік. У нас каля 50 жанчын з'яўляюцца дэпутатамі сельскіх Саветаў і, акрамя таго, мы маем вялікі актыв з радавых сялянак.

У гарачыя дні ўборкі нашы сяброўкі не толькі стараліся зжаць сваё збожжа, але і з усіх сіл дапамагалі іншым хутчэй сабраць хлеб і разлічыцца з дзяржавай. Разам з тым прыёмна ўсведамляць, што наш раён в дзiesiąтаму жніўня, адным з першых, выканаў план хлебапаставак.

Але найбольш узрасла актывнасць нашых жанчын у калгасным будаўніцтве. Чаму гэта так? Таму што толькі ў калгасе жанчына набывае поўную самастойнасць, становіцца поўнапраўным працэўніком. Я дазволю сабе прачытаць вам, што гаварыў аб калгасніцы наш вялікі правадыр. У 1933 годзе, выступаючы на з'ездзе калгаснікаў-ударнікаў, таварыш Сталін сказаў:

«...Што датычыць саміх калгасніц, то яны павінны памятаць аб сіле і значэнні калгасаў для жанчын, павінны памятаць, што толькі ў калгасе маюць яны магчымасць стаць на роўную нагу з мужчынай. Без калгасаў — няроўнасць, у калгасах — роўнасць правоў. Няхай памятаюць аб гэтым таварышы калгасніцы і

няхай яны берагуць калгасны лад, як зяніцу вока».

Нашы калгасніцы адчулі гэта ўсёй істотай сваёй і зараз працуюць з небывалай ініцыятывай. Многія з іх сталі наватарамі, барацьбітамі за высокі ўраджай. Зусім нядаўна на раённым сходзе сялянак выступала Кацярына Меляшчук — наша звеняная з калгаса «1 Мая». У кожным яе слове адчувалася шчырае жаданне ўмацоўваць і развіваць свой калгас.

Зусім па-новаму працуюць і калгасніцы сельскагаспадарчай арцелі «Дубок», Чэрскага сельсавета. У дні ўборачнай кампаніі Мар'я Бацюк, Ганна Рыкунова, Ганна Пшчук, Наста Карнялюк, Мар'я Казачук і многія іншыя з дня ў дзень перавыконвалі нормы выпрацоўкі.

Толькі дзевяць год прайшло з таго дня, як мы пачалі жыць па-новому, а як многа ўжо зроблена. Але савецкі народ не можа супакоіцца на дасягнутым. Здабытыя поспехі прымушаюць яго яшчэ лепш працаваць.

І калі мы ўсе, як адна, станем у рады актывных удзельнікаў сацыялістычнага будаўніцтва, будзем дапамагаць адна адной, клапаціцца аб добрабыце ўсяго нашага народа, то заживем яшчэ багацей, а наша савецкая Радзіма стане яшчэ мацнейшай. Ад нас саміх залежыць наша будучыня. Мы — гаспадары свайго жыцця, самі будзем яго. І нішто не можа спыніць нашага пераможнага руху да камунізма.

Так закончыла сваю гутарку Елена Іванаўна Фасоль. Жанчыны да позняй ночы з цікавасцю слухалі яе. І, разыходзячыся, усё яшчэ гаварылі аб вялікіх пераменах у сваім жыцці, аб шчасці вольнай працы, аб светлай будучыні.

Аграном калгаса імя Сталіна, Жабінкаўскага раёна, Брэсцкай вобласці, агітатар Н. А. Вайчок чытае калгаснікам свежую газету.

НОВЫ ТВАР ВЁСКІ

Нядаўна нам прышлося пабываць у вёсках і калгасах Зеляневіцкага сельсовета (Ружанскі раён - Брэсцкай вобласці). Мы ехалі ўвечары па стромкай шашы. Раптам наша машына рэзка павярнула з лесу на адкрытае поле, і мы ўбачылі воддаль ланцуг яркіх агнёў.

— Вы бачыце калгас імя Сталіна, — паясніў нам старшыня Ружанскага райвыканкома. — Цяпер у кожнай хаце святло. А яшчэ не так даўно тут капціла лучына. Сяляне нашы кажуць: «Гэта савецкая ўлада прынесла святло».

Калгас імя Сталіна арганізаваўся год назад і за гэты час паспеў умацавацца і значна расшырыцца. Калгаснікі адбудавалі ўсе надворныя будынкі, кузню, рамонтную майстэрню, канцылярыю, школу, завялі жывёлу, набылі машыны, правялі электрычнасць.

Шмат цікавага раскажаў нам старшыня райвыканкома пра Зеляневіцкі сельсовет. Усе вёскі ўжо электрыфікаваны. За год створана тут пяць новых калгасаў, у якія ўлілося 300 гаспадарак. Сяляне з ахвотай уступаюць у калгасы, бо на справе пераконваюцца ў перавазе і выгодах калектыўнай працы.

Дружна працуюць калгаснікі. Веснавая сяўба і ўборка ўраджаю праведзены выдатна. Калгаснікі сельсовета сабралі ў гэтым годзе багаты ўраджай збожжавых.

У добра абсталяванай хаце-чытальні ў вольны час збіраюцца калгаснікі сельгасарцелі «Новае жыццё».

Сяляне вёскі Галоўчыцы назвалі свой калгас «Новае жыццё». Яны сёлета на працадзень атрымваюць па некалькі кілограмаў хлеба, не лічачы іншых прадуктаў. Калгас «Новае жыццё» 2 жніўня закончыў здачу хлеба дзяржаве. Не адстаюць ад яго і астатнія калгасы.

Змяняецца жыццё, мацнеюць калгасы, расце культура ў заходніх абласцях Беларусі.

У вёсцы Галоўчыцы, дзе раней аб доктары не было і ўспаміну, зараз працуе добра абсталяваны, з кваліфікаванымі медыцынскімі работнікамі, фельчарска-акушарскі пункт.

У Зеляневічах пры польскіх панах не было пошты.

8 А. А. Аўдзейчык (на здымку справа) да 1939 года была батрачкай. Цяпер яна — калгасніца сельгасарцелі «Новае жыццё», дэпутат сельскага Савета.

Каб адправіць ліст, сяляне мусілі хадзіць за 10 вёрст у вёску Лыскова. Цяпер у іх свая пошта.

Дзевяць год назад сяляне не мелі ніякага ўяўлення аб

Бесплатную медыцынскую дапамогу атрымліваюць жыхары вёскі Галоўчыцы ў сваім медпункце. На здымку: Урач Ф. І. Жукоўскі і фельчар т. Варонька прымаюць хворую.

тым, што такое хата-чытальня. А зараз хата-чытальня створана амаль у кожнай вёсцы і моцна ўвайшла ў быт селяніна. Яму цяпер ёсць дзе разумна і культурна правесці вольны свой час. Тут можна заўсёды і свежую газету пачытаць, і радыё паслухаць. Сюды часта прыязджае кіноперасоўка з новымі фільмамі, тут праводзяцца гутаркі, даклады і лекцыі. Многія сяляне самі выпісваюць газеты і часопісы. Зараз па сельсовету налічваецца каля двухсот падпісчыкаў. А пры панах газету выпісвалі хіба толькі поп ды памешчык.

Сяляне прагна цягнуцца да ведаў. Многія ўжо навучыліся грамаце. У Галоўчыцкай сямігодцы навучаецца больш ста сялянскіх дзяцей. Ёсць школы ў Будзьках, Кавалях, Вараналовічах, Заполлі. А ўсяго ў Зеляневіцкім сельсавеце працуе дзевяць пачатковых і сямігадовых школ.

На занятках у чацвертым класе Галоўчыцкай сямігодкі.

Многія дзеці сялян ужо скончылі сярэдняю школу і пайшлі ў вышэйшыя навучальныя ўстановы рэспублікі, у тэхнікумы, у спецыяльныя вучылішчы. Сын селяніна Широкаўца вучыцца ў чыгуначным вучылішчы, дачка Бартоша — у медыцынскай школе, сын Посніка і сын Бушыка — у будаўнічым тэхнікуме.

У сельсавеце ідзе вялікае будаўніцтва. Калгасы рупліва ставяць моцныя гаспадарчыя будынкі, заканчваюць будаўніцтва жылых дамоў. Ужо ўсе сем'і пакінулі свае зямляны і перасяліліся ў новыя дамы. За чатыры гады тут збудавана 37 новых дамоў. Цікава напамінь, што Зеляневічы і ў першую сусветную вайну былі спалены немцамі, але за 25 год здолелі адбудаваць толькі 43 дамы. Савецкая ўлада дапамагала забудоўшчыкам.

Зусім новы твар набыла беларуская вёска ў заходніх абласцях.

Н. СЯРГЕЕВА, фота І. Тункеля.

У РОДНАЙ ШКОЛЕ

Дзевяць год назад, у сонечны вераснёўскі поўдзень, у мястэчка Радашковічы ўступілі часці Совецкай Арміі. Гэта быў першы буйны населены пункт на той бок савецка-польскай граніцы, з жыхараў якога назаўсёды скінулі панскае ярмо воіны-вызваліцелі.

У той памятны дзень Зоя Куліна, худзенькая і хваравітая з выгляду дзяўчынка, засмяялася шчаслівым і шчырым смехам, як ветліва смяюцца цёпламу сонцу пасля доўгай і халоднай ночы. Яна стаяла, моцна ўчапіўшыся за надол маці, у натоўпе пасвяточнаму апранутых людзей.

— Мама, а мама, — нецярпліва паўтарала маленькая Зоя, — чырвоныя салдаты добрыя. Яны дадуць нам хлеба?

— Так, дочанька, яны вельмі добрыя, і зараз у нас заўсёды будзе хлеб.

... У Радашковічах завяліся новыя парадкі. Згінулі бяследна апыркыўшыя фігуры чыноўнікаў гміны — квапных і бязлітасных людзей, якія мучылі беларусаў непамернымі паборамі, узяткамі. Жыццём сталі правіць свае, з народа. І вынікі гістарычнай перамены сказаліся безадкладна: пачаўся раззел панскіх зямель. Шчаслівыя сяляне ніяк не маглі на верыць: няўжо гэта не сон, няўжо ў кожнага будзе зямля?

Селянін Куліна, бацька Зоі, стаяў каля толькі што адведзенага яму надзела. Ён успомніў аб сваіх дзедах. Юзік, Галя, Маша, Валя, Зоя... Эх, і глынулі-ж яны гора!

Асабліва дасталося Зоі. Гэта была кемлівая дзяўчынка, якую ўсё цікавіла. Куліна парашыў тады: ён сядзе на хлеб і на ваду, але аддасць Зою ў школу. Але нічога не вышла з гэтай зацеі: не змог Куліна зарабіць столькі, каб і на харчы ханала Зоі і на падручнікі, адзежу, абутак. Воляй-няволяй прышлося забраць яе са школы. Горзімі слязьмі плакала Зоя...

З таго часу мінула дзевяць год. Многае змянілася ў Радашковічах. Замест разбураных і спаленых немцамі дамоў пабудаваны новыя, добрыя і прасторныя. У цэнтры мястэчка з'явіўся Дом культуры са стацыянарнай гукавой кіноўстаноўкай. Непадалеку пабудаваны цагельны завод. Добрая шаша злучыла мястэчка са сталіцай рэспублікі — Мінскам.

Новую сярэднюю школу пабудавалі зусім нядаўна — да дзевятай гадавіны ўз'яднання беларускага народа. І не толькі тым ганаранца радашковіцкія жыхары, што гэта вялікая і добра абсталяваная школа, але і сваім удзелам у

гэтай народнай будоўлі. Вясной і летам, нярэдка ўрываючы каштоўныя дні палявых работ, яны разам з настаўнікамі і вучнямі падвозілі бярвенне, дапамагалі складваць вянцы, кананілі шчыліны.

Першага верасня, задоўга да пачатку заняткаў, новая школа напоўнілася звонкімі галасамі. Вучні з захапленнем аглядалі прасторныя, залітыя сонцам класы, у якіх будуць вучыцца, зазірнулі ў фізічны і хімічны кабінеты, у бібліятэку, у вялікі фізкультурны зал. Але вось празвінеў званок. Усе расселіся за шырокімі, зручнымі партамі. Пачаўся першы ўрок новага навучальнага года.

Уважліва слухаюць вучні шостага класа настаўніцу беларускай мовы і літаратуры Веру Нікіцічну Зіпунову. Сярод вучняў — Зоя Куліна. Радасць дня засмучвае цяжкі ўспамін: нямецкія салдаты закатавалі яе бацьку. Зоя добра разумее: калі-б не шчодрая дапамога савецкай дзяржавы, для яе, сіраты, дзверы школы былі-б шчыльна зачынены. Не маглі-б хадзіць у школу ні яе брат Юзік, ні яе сёстры Валя, Маша і Галя, якія вучацца зараз у малодшых класах.

З радасным хваляваннем сустрэлі вучні старэйшых класаў Агрыніну Уладзіміраўну Балтэр. Старэйшая радашковіцкая настаўніца пачала сёлета свой 31-шы навучальны год. Многа юнакоў і дзяўчат выхавала гэта нястомная працаўніца! Але яна не прыпам'ятае, каб пры панах хто-небудзь з бедных сялян мог атрымаць вышэйшую адукацыю.

Зараз у Радашковічах не знайсці дзяцей школьнага ўзросту, якія-б не наведвалі школу.

Толькі за некалькі пасляваенных год дзесяткі вучняў закончылі Радашковіцкую сярэднюю школу і цяпер працягваюць асвету ў вышэйшых навучальных установах Мінска, Маладзечна, Вільнюса. Лепшыя вучні Агрыніны Уладзіміраўны, атрымаўшыя медаль, Іван Масленік, Ларыса Шыман і Аляксандра Шнейдэр — вучацца ў Мінску: першы — на фізіка-матэматычным факультэце Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, двое другіх — у медыцынскім інстытуце. Выпускніцы мінулага навучальнага года, Ніна Саковіч і Ліда Сокал, рабылі найсці на кроках сваёй любімай настаўніцы — яны паступілі ў гэтым годзе ў Мінскі педагагічны інстытут імя Горкага.

Цвёрда парашыла стаць настаўніцай і Зоя Куліна. Яна ўпэўнена, што дасягне сваёй мэты, бо дарогі да ведаў у нашай краіне адчынены для ўсіх.

В. БАГАРАД.

Вучні 4-й школы г. Мінска прыпадносяць кветкі сваёй настаўніцы Ю. М. Грамовіч.
Фота Ф. Фёдарава

МІЖНАРОДНАЯ ЖАНОЧАЯ ВЫСТАЎКА

С. ГІЛЕУСКАЯ

З 12 чэрвея па 18 ліпеня ў Парыжы адбылася Міжнародная жаночая выстаўка. Арганізавала яе Міжнародная Дэмакратычная Федэрацыя Жанчын, якая яднае дэмакратычныя жаночыя арганізацыі 52 краін з колькасцю членаў больш 80 мільёнаў чалавек.

Выстаўка шырока і ўсебакова азнаёміла наведвальнікаў з жыццём і барацьбой мільёнаў працоўных жанчын, з іх марамі і надзеямі.

На шматлікіх стэндах былі прадстаўлены прадметы працы і творчасці жанчын 43 краін Еўропы, Амерыкі, Азіі і Афрыкі.

У павільёнах Францыі, ЗША, Англіі, Галандыі, Бельгіі і Нарвегіі вельмі ярка і даходчыва было паказана непрыгляднае становішча жанчыны, яе фактычнае няроўнапраўе, яе барацьба за свае правы, за мір, за дэмакратыю, за лепшы лёс сваіх дзяцей.

У ЗША 6 мільёнаў негрыянскіх жанчын пазбаўлены ўсякіх палітычных правоў. У Нарвегіі агульны гадавы заробтак мужчыны—2361 крона, а жанчыны той-жа прафесіі—1316 крон, або 55 проц. Вось чаму на стэндах капіталістычных краін было напісана: «Мы патрабуем роўнай аплаты за роўную працу». «Мы патрабуем дэмакратычных і профсаюзных свабод».

На стэндах Англіі чытаем: «Калі скончылася вайна, дзіцячыя яслі, грамадскія сталовыя і іншыя ўстановы, адкрытыя ў час вайны для дапамогі жанчынам,—закрыліся. Кошт жыцця ўсё павялічваецца, цэны на харчаванне растуць. Насельніцтву нехапае прадметаў хатняга ўжытку і першай неабходнасці». Вось чаму жанчыны Англіі патрабуюць: «зніжэння цэн на прадукты харчавання і адзення; зніжэння квартнай платы; пенсій для састарэлых, удоў, сірот—ахвяр вайны; адкрыцця дзіцячых устаноў».

У павільёне ЗША выразны надпіс:

«Жанчыны твораць сваімі рукамі велізарныя матэрыяльныя багацці, і мы патрабуем, каб нашы дзеці карысталіся імі».

Мы патрабуем аховы мацярынства і клопатаў аб здароўі нашых дзяцей».

Побач—адкрыты ліст Уолеса таварышу Сталіну і фота мітынга жанчын з патрабаваннем змагацца за мір.

Хоць дэмакратычныя жаночыя арганізацыі ў ЗША, Англіі, Галандыі, Бельгіі яшчэ слабыя, але самасвадомасць жанчын хутка расце, іх голас усё выразней гучыць у радах агульных сіл дэмакратыі.

Без болю ў сэрцы нельга аглядаць павільёны каланіяльных і залежных краін. Тут з усёй сілай адчуваецца сапраўдная трагедыя народа. З фотэ глядзяць на вас абцягнутыя скурай дзіцячыя шкіды, змардаваныя, знісіленыя маці. Яны працягваюць рукі, просячы ратунку. У хібары-кануры жыве сям'я туземца з 8—9 чалавек. Яе галодны рацыён—250 грамаў рысу ў дзень. Толькі трое з адзінаццаці афрыканскіх дзяцей наведваюць школу; з кожнай тысячы дзяцей ад сухотаў памірае 400; смяротнасць сярод дзяцей-туземцаў у чатыры разы большая, чым сярод белых.

Але жанчыны каланіяльных краін узнімаюцца на барацьбу за сваю незалежнасць.

Павільёны краін новай дэмакратыі займалі пасля СССР самыя вялікія залі, з густам аформлення і багата ілюстраваныя. У іх паказана была ўсебаковая творчая дзейнасць жанчын.

У Чэхаславакіі за галы ўлалы народнай дэмакратыі колькасць студэнтак вышэйшых навучальных устаноў вырасла ў 5 раз і складае 11 тысяч. Колькасць дзіцячых салоў вырасла ў 2,5 раза, іх зараз налічваецца 4329; ясляў — у 4 разы. Чэхаславацкія жанчыны маюць права на роўную працу і роўную аплату.

У Румыніі ў 1928 годзе ні адна жанчына не прымала ўдзелу ў выбарах, а ў 1948 годзе сярод 8 416 000 выбаршчыкаў было 4 500 000 жанчын. Больш 100 000 жанчын прынялі ўдзел у культурных брыгадах, якія наведвалі гарады і сёлы, растлумачваючы значэнне выбараў і змест новай канстытуцыі. У Вялікай нацыянальнай асамблеі налічваецца 32 жанчыны. Жанчына—Анна Паукер—з'яўляецца міністрам замежных спраў. 119 жанчын працуюць на пасадах магістраў, 30—мэрамі гарадоў і вёсак.

Павільёны Іспаніі і Грэцыі выразна і з вялікай сілай паказалі гераічную барацьбу жанчын-дэмакратак за свабоду сваіх краін, жудасныя вынікі злачыннай палітыкі Франка і Сафуліса. Лічбы і фота гаварылі аб тысячых патрыётаў, пакараных смерцю, сасланых на пустынным астравы.

У павільёне Іспаніі разам з паказам гераічнай барацьбы іспанскіх жанчын было прадстаўлена шмат мастацкі зробленых лялек у нацыянальных касцюмах, вязаных рэчаў, пантофляў, сарвэтак. Усё гэта зроблена жанчынамі, якія за свае вызваленчыя ідэі пакутуюць у турмах. Гэтыя рэчы як-бы цудам трапілі на выстаўку. Тут-жа цудоўнай работы падарункі, прысланыя палымянай Даларэс Ібаруры з усіх канцоў шматпакутнай Іспаніі. Павільён упрыгожваў маленькія фантан у зелені і кветках, які прадстаўляў у мініятуры куточак андалузскага дворака.

У цэнтры ўвагі наведвальнікаў і ўсёй грамадскасці быў Совецкі павільён, падрыхтаваны Антыфашысцкім камітэтам савецкіх жанчын. Ён выклікаў усеагульнае захапленне.

Ва ўступным раздзеле ўсеагульную ўвагу прыцягвалі гербы СССР і ўсіх саюзных рэспублік, вышытыя рукамі савецкіх жанчын, а таксама велізарная карта Савецкага Саюза, якая сродкамі фотаманта жу расказвала аб багаццях нашай краіны.

Алеўнасць беспрацоўя; роўная аплата за роўную працу; жанчыны—дырэктары прадпрыемстваў, міністры і намеснікі міністраў; дасягненні Волкавай, Кузняцовай і іншых нашых стыханавак; сялянкі—кіраўнікі калгасаў; маці-гераіні; бясплатная медыцынская дапамога; велізарныя сумы на арганізацыю адначынку, на лячэнне і ахову мацярынства і дзяцінства—вось што здзіўляла наведвальнікаў і выслушвалася з вялікай цікавасцю.

Заклучалі ўступны раздзел карціна Ефанава «Незабыўнае» і скульптура Мухінай «Рабочы і сялянка», якая сімвалізуе пепарыўны саюз і дружбу рабочых і сялян, сапраўднае роўнапраўе жанчын у нашай краіне.

У раздзеле «Народная творчасць» былі прадстаўлены найтанчэйшай мастацкай работы вышыўкі, карун-

На Міжнароднай жаночай выстаўцы ў Парыжы. На здымку: частка залы
савецкага павільёна. На парэдным плане—фотамантаж карты СССР, які расказвае
аб багаццях Савецкага Саюза.

кі, разьба па дрэву — з Хахламы, драўляныя вяцкія цацкі, карунковая разьба па бяросце, гуцульскія інкрустацыі, фарфор, разьба па косці работы жанчын Поўначы, неапісоўнага характа выробы Палеха і Мстэры, чарпенне па срэбру з Вялікага Усцюга, вышыўка золатам з Таржжа. У цэнтры — вялікі дыван з партрэтам Сталіна, зроблены туркменскімі жанчынамі. Раздзел народнай творчасці выклікаў найбольшае захапленне. Наведвальнікі гаварылі: «Народ, які вырабляе такія высокамастацкія рэчы, гэта — народ высокай культуры». «У нас, ва Францыі, нічога падобнага не робіцца». «Мы зараз уважам, пераконваемся ў хлусні на савецкі народ. Варварская краіна не можа ствараць такое хараство».

Раздзел дапаўняўся скульптурамі і карцінамі, тварцамі якіх былі жанчыны. Найбольшую ўвагу прыцягвалі карціны Яблонскай, Рангіной, Остраўмавай-Лебедзевай, скульптуры Мухінай, Белашовай, Галубкінай.

У раздзеле «Тэатр і балет» выклікала здзіўленне вялікая колькасць тэатраў у нашай краіне, спецыяльныя тэатры для дзяцей (чаго ва Францыі няма). Вялікія пахвалы раздаваліся па адрасу нашага балета.

У выставачным зале дэманстраваліся савецкія кінокарціны. Усяго было паказана 11 фільмаў. Усе яны ўспрымаліся з вялікай цікавасцю. Бурай воплескаў суправаджаўся каляровы фільм «Фізкультурны парад 1947 г.». Фільмы «Зоя», «Сельская настаўніца», «Свінарка і пастух» ішлі пры перапоўненым зале.

Сапраўдным трыумфам савецкага кіно быў паказ каляровага фільма «Сказанне аб зямлі сібірскай». 18 ліпеня было запланавана 2 сеансы, але жадаючых паглядзець гэты фільм было так многа, што прышлося зрабіць трэці сеанс.

Савецкі павільён наведала больш 200 тысяч чалавек. Праведзены 122 экскурсіі, на якіх былі і рабо-

чыя з завода Рэно, і швейніцы, і хатнія гаспадыні з ваколіц Парыжа, і члены таварыства «Францыя—СССР», і студэнты, і жанчыны з Нармандыі і Брэтані, і партызаны, і камуністы, і служачыя магазінаў.

У савецкім павільёне наведвальнікі бачылі кавалачак Савецкай краіны. Вось чаму было праяўлена так многа цеплыні да савецкіх жанчын, якія абслугоўвалі павільён. Дзве кнігі запоўнены былі не столькі водзвымамі аб павільёне, колькі словамі дружбы, любові, захаплення савецкім народам, Савецкай Арміяй, савецкімі жанчынамі, другам і настаўнікам працоўных усяго свету — таварышам Сталіным. На розных мовах наведвальнікі пісалі:

«Вялікая ўдзячнасць французскага народа вялікаму рускаму народу. Слава яго вялікаму правадыру».

«Слава народам Расіі і іх правадыру—вялікаму Сталіну, які прынеслі велізарныя ахвяры, каб выратаваць цывілізаваны свет ад фашысцкага варварства».

«Мы ніколі не ўпускаем выпадку выказаць сваё захапленне вашымі працамі. Мы, французскія жанчыны, клянемся зрабіць усё, што трэба для таго, каб стаць роўнымі з нашымі савецкімі сёстрамі».

18 ліпеня, у дзень закрыцця, выстаўку наведала каля 20 тысяч чалавек.

Выстаўка адыграла велізарную ролю ў справе папулярызавання ідэй федэрацыі, ідэй барацьбы за мір і дэмакратыю, ва ўмацаванні сувязей і дружбы паміж дэмакратычнымі жанчынамі ўсіх краін.

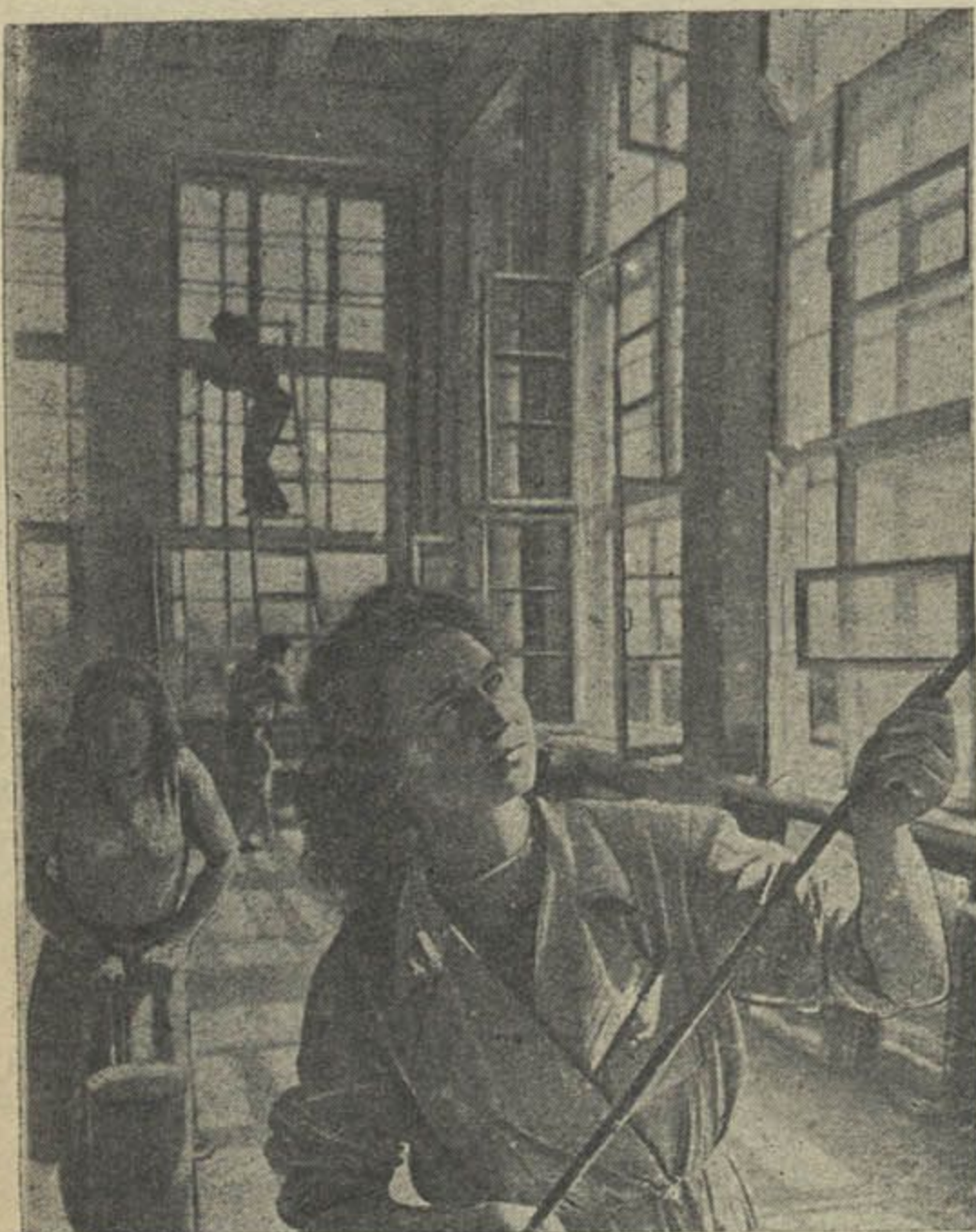
Савецкі павільён меў велізарнае значэнне для прапаганды пераваг савецкага ладу і тых заваяванняў, якія атрымала жанчына ў выніку перамогі Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Ён паказаў высокую перадавую культуру савецкага народа і дапамог выкрыць антысавецкую прапаганду, якая праводзіцца сіламі рэакцыі.

Рэспубліка ў рыштаваннях

Велічная панарама адкрылася-б зроку, калі-б з вышыні акінуць поглядам прастору нашай рэспублікі: усюды будоўлі, будоўлі, будоўлі. Праходзіць тыдні, месяцы, і з рыштаванняў, быццам у казцы, вырастаюць гіганцкія карпусы заводаў, шматпавярховыя жылыя дамы. І няма ў рэспубліцы ніводнага куточка, дзе не адчувалася-б дыханне грандыёзнай будоўлі.

Супэльную будоўлю ўяўляе сабой сёння сталіца нашай рэспублікі—Мінск. Яшчэ нядаўна ўздоўж Савецкай вуліцы ляжалі супэльныя груды руін. Пры актыўным удзеле працоўных Мінска з дапамогай магутных механізмаў руіны ўбраны амаль на ўсім адрэзку паміж вуліцамі Свердлова і Энгельса, Зямля ўтрамбавана і падрыхтавана пад будаўнічыя пляцоўкі. Магутны экскаватар вымае лішні грунт—вуліца выраўніваецца і папярэецца. Яна дасягне ў шырыню больш сарака метраў. Зараз пракладваецца падземная гаспадарка: вадаправод, каналізацыя, тэлефонныя праводы.

К 31 гадавіне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі вуліца павінна быць заліта асфальтам, а з будучага года на ўсім працягу не пачнецца супэльнае будаўніцтва шматпавярховых, архітэктурна аформленых будынкаў. Савецкая вуліца будзе адной з самых прыгожых гарадскіх магістраляў у краіне.

Ц. Алеская — маляр Галоўмінбуда. На будаўніцтве анатамічнага корпуса Універсіцкага гарадка штомесячна выконвае норму на 170 проц.
Фота Г. Дубінскага

Расце магутны трактарны завод — волат пасляваеннай сталінскай пяцігодкі, горадскае беларускае народа. На вялізнай тэрыторыі раскінуліся будаўнічыя пляцоўкі. Днём і ноччу кіпіць тут плённая праца. Толькі два гады прайшло з таго часу, як на пляцоўку прыйшлі першыя будаўнікі. Зараз тут ужо высаіцца карпусы многіх цэхав, вырабляюць вялікія жылы гарадскі, забудаваны двух-трохпавярховымі прыгожымі дамамі.

Грандыёзныя работы вядуцца на тэрыторыі, дзе ўзводзіцца вытворчыя цэхі. Падрыхтаваны пад мантаж інструментальныя і матэрыяльныя карпусы. У рыштаваннях вялікая плошча так званых блоках гаражных цэхав — кавальскага, чыгуналіцейнага; кампрэсарнага, капальнага. Увесь калектыў змагаецца за дзятэрміновую здачу пад мантаж кавальскага корпусу.

Сярод удзельнікаў сацыялістычнага спаборніцтва — сотні дзяўчат. Многія з іх набылі туг прафесію і зараз усе сілы і веды аддаюць любімай справе. Заслужанай славай на будоўлі карыстаецца звяно бетоншчыц, якім кіруе комсамолка Люба Патапенка. Звяно стаіць на адказным участку. Бетонныя работы праводзіцца ў вялікіх размерах. Толькі ў жніўні на адным чыгуналіцейным цэху ўкладзена каля тысячы кубаметраў бетону. Дзяўчаты працуюць, не накладоўчы рук. Яны штодзённа перавыконваюць нормы. Звяно абавязалася к 31 гадавіне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі выканаць гадавы план на 110 процантаў, эканоміць звыш 700 кілограмаў цэменту і 500 кілограмаў алебастру. Натхнёнай працай звяно Любы Патапенка даказвае, што яно стрымала сваё слова, дадзенае Радзіме.

Нарастаюць тэмпы работ і ў жылым гарадку. Няспынна расце колькасць жылых дамоў, ствараюць стройныя кварталы. Рабочыя, служачыя і інжынерна-тэхнічныя работнікі трактарнага гіганта ўжо атрымалі звыш семі тысяч квадратных метраў жилой плошчы. К 7 лістапада навішён быць зданы ў эксплуатацыю вялікі жылы дом на 128 кватэр. Для трактаразаводцаў будоўля жылы дом на 155 кватэр.

Побач з будаўніцтвам працуюць стваральнікі будучых машын. Яны не чакаюць, пакуль будуць пакладзены апошнія цагляныя. У дзеючых цэхах, у лабараторыях і канструктарскіх бюро ствараецца трактар. У гэтым годзе завод даў машына-трактарным станцыям тысячы дэталей і машын.

Калектыў завода зараз асвойвае складаныя часткі будучага трактара: пускавы матор, масляны насос і

вадзяную помпу дызеля. Ва ўдарнай працы расце і загатоўваецца рабочы калектыў.

Непадалёк ад трактарнага, уздоўж Магілёўскай шашы, выраслі рыштаванні яшчэ аднаго волата пасляваеннай пяцігодкі — аўтамабільнага завода. Таксама, як і трактарная, аўтамабільная прамысловасць — новае ў нашай рэспубліцы. Стварэнне яе — сведчанне велічных пераўтварэнняў, што адбыліся ў нашай рэспубліцы за гады савецкай улады, гістарычных перамог, дасягнутых нашым народам пад кіраўніцтвам партыі Леніна—Сталіна.

Аўтабудаўнікі ідуць у першых радах удзельнікаў сацыялістычнага спаборніцтва за дзятэрміновае выкананне гадавога плана. У ліпені, напрыклад, яны выканалі план на 113 процантаў. Крок за крокам яны ідуць да заветнай мэты — да дзятэрміновага завяршэння будаўніцтва завода. Нядаўна яны здалі пад мантаж цэх шасці № 2. У ліку перадавікоў, якія забяспечылі гэтую вытворчую перамогу, значацца і брыгады бетоншчыц Марынай і Калупавай. Многа тысяч кубаметраў бетону ўклалі яны. Дзве брыгады спаборнічалі паміж сабой. Кожная лічыла справой свайго гонару выпрацаваць як мага больш. І не было дня, каб яны давалі меней 130 процантаў нормы.

Сотні дзяўчат авалодалі будаўнічымі прафесіямі. Няма амаль ніводнага працэса, у які-б яны не ўкладвалі сваю натхнёную працу. Вось вырастае вялізны будынак галоўнага корпусу. Сотні людзей працуюць тут. І сярод іх — дзясяткі дзяўчат. На даху прадоўжнага пралёту кладкай цэментнай коркі заняты Мар'я Каваль, Надзея Чарткова, Мар'я Кручко, Надзея Парфяновіч, Мар'я Старадуб, Мар'я Новік, Жэня Калыга, Люба Малайка.

Старыя майстры з павагай гавораць аб кожнай з іх: «З душой працуюць дзяўчаты, любя паглядзець». Але яшчэ красамоўней гавораць даныя іх выпрацоўкі. У месяц брыгада павінна ўкласці па норме 2 400 квадратных метраў цэментнай коркі, а ўкладае 3500. Яна поўна палкага імкнення і рашучасці стрымаць слова, узятае ў сацыялістычным абавязачельстве — выканаць гадавое заданне к 7 лістапада.

Пакуль узводзіцца новыя карпусы і жылыя дамы, у аббудаваных ужо цэхах, абсталяваных навішай першакласнай тэхнікай, разгортваецца вытворчасць дэталей, вузлоў. Сабраны ўжо першыя грузавікі-самазвалы, на якіх значыцца марка «МАЗ-205». Магутныя аўтамабілі з маркай Мінскага завода хутка тысячамі пабягуць па дарогах краіны.

Народ наш з вялікім уздымам узводзіць і дзясяткі іншых прадпрыемстваў, якія прымножаць індустрыяльную магутнасць краіны. У Віцебску, на крутым беразе

Комсамолка Тамара Краснолова — канструктар Гомельскага завода сельгаспадарчых машын — канструявала змешвалішчы кармоў. Зараз новая машына выпрабавецца. На здымку: Т. Краснолова працуе над чарцяжамі.

Заходняй Дзвіны, разгарнулася будаўніцтва буйнага домабудульнічага камбіната. На чвэртку кілометра расцягнуўся асноўны цэх — дрэвапрацоўчы. У ім ужо зманціраваны велізарныя, чатырохбачковыя стругальныя станкі. На павароце ракі ствараецца вялізны басейн, у якім будзе канцэнтравана сплаўлены лес. Асноўная сістэма транспарціраў лес будзе падавацца ў дрэвапрацоўчы цэх. Штодзённа камбінат будзе выпускаць пяць гатовых васьмікватэрных стандартных дамоў прыгожай архітэктурны. Камбінат будоўля і адначасова дае гатовую прадукцыю. Ужо зараз ён за два дні выпускае тры дамы. За месяц ён даў краіне амаль 22 тысячы квадратных метраў жилой плошчы. Вакол камбіната расце прыгожы, добра ўпарадкаваны рабочы пасёлкаў домабудульнікоў. Уздоўж вуліц стаюць утульныя васьмі і чатырохкватэрныя каменныя і шлакабетонныя дамы. У пасёлку пабудаваны вялікі клуб, сярэдняя школа, бібліятэка, дзіцячыя яслі і сад.

Будаўнічы пафас ахапіў усю рэспубліку. Мінскі веласіпеды і Магілёўскі лакамабільны, Свідзінскі цукровы і Крычаўскі цэментны заводы і дзясяткі іншых важнейшых новабудуляў раскінуліся па нашай роднай зямлі. Кожнае паведамленне з будоўляў напаўняе сэрца радасцю і горадсцю за нашу сацыялістычную Радзіму. З кожным днём расце яе магутнасць, множацца багацці. Мы будзем наша жыццё, наша гераічнае сучаснае і вялікае будучае.

П. ЛЕАНІДАУ.

Соф'я Лосік — лепшая арматуршчыца Галоўмінбуда. На будаўніцтве Мінскага універмага выконвае норму на 160 проц.
Фота Г. Дубінскага

Герой Соцыялістычнай Працы Еўдакія Арцёмаўна Кухарава — звенная калгаса імя Сталіна, Васілевіцкага раёна.

Трыццаць год назад гаварылі: «Палессе — гэта край балот. Жывуць там палешукі, якіх кормяць лес і рэкі. Гэтыя балотныя людзі амаль не маюць ворнай зямлі. Іх хаты курныя і сляпыя, як і самі гаспадары. Трасца і каўтун — нязменныя спадарожнікі іх горкага жыцця».

Як-жа выглядае Палессе сёння?

Прамысловасць

Перад намі кніга дарэволюцыйнага выдання — «Даведнік падарожніка. Заходнія вобласці. Беларусь». Гэты даведнік папярэджае, што ў Палессі не варта шукаць прамысловых прадпрыемстваў. Там ёсць рамеснікі, невялікія саматужныя майстэрні, якія вырабляюць скуры, плятуць ператы, гнуць абады для колаў, робяць начыння з дрэва і з гліны, бароны, сох і іншыя рэчы, без якіх не абыйдзеца палешук у гаспадарцы. Не многа людзей было занята ў гэтай «прамысловасці».

Сёння каля пяцідзесяці тысяч рабочых і служачых працуе на прамысловых прадпрыемствах і ў арцелях прамкааперацыі Палесся.

За чатыры гады з часу вызвалення Беларусі ад немцаў ужо адноўлены і працуюць 15 горрайпромкамбінатаў, 22 цагельныя заводы, 2 спіртазаводы, крухмальны завод, кандзіцёрская фабрыка, дзве суднаверфі, мэблевая фабрыка, завод будаўнічых дэталяў, фабрыка індывідуальнага пашыву, Мазырская ДЭС, піўзавод, тры харчпрамкамбінаты і 79 арцеляў прамкааперацыі. За гэты-ж час адноўлена і пабудавана

Палессе

Г. РАМАНОВА, фота І. Тункеля.

Меліярацыйныя работы на Палессі. Рамонт асушальнага канала ў саўгасе «Ведрыч».

16 млыноў, 19 піларам, заканчваецца будаўніцтва абоза-калёснага завода, будуюцца мэблевая фабрыка ў Мазыры. У параўнанні з 1913 годам валавая прадукцыя прамысловасці вобласці павялічылася ў 6 разоў.

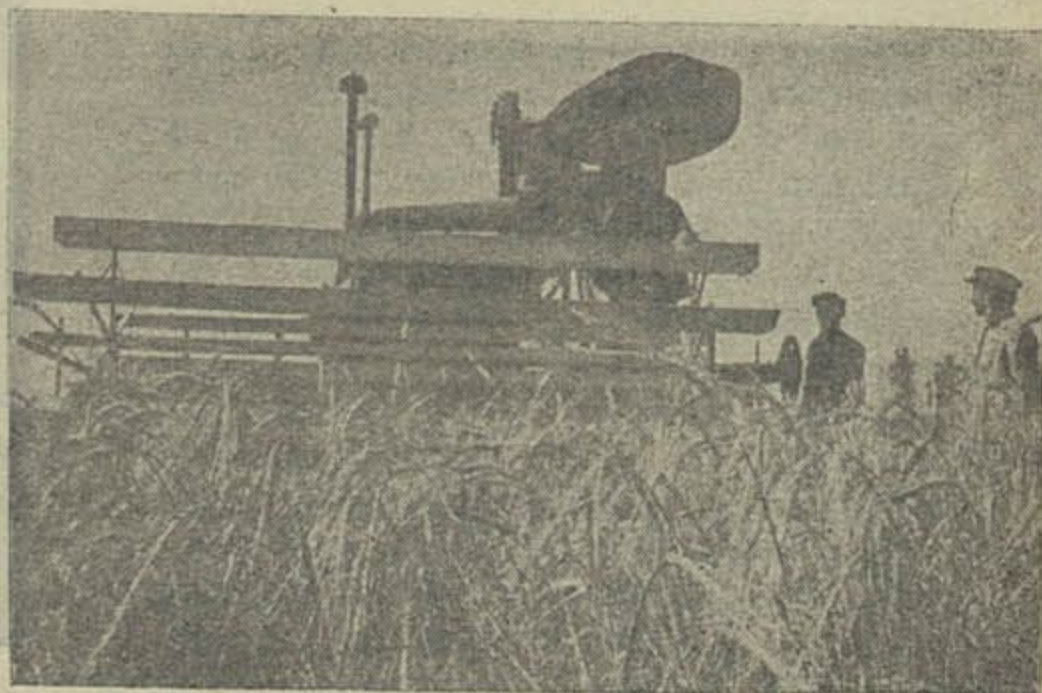
Шмат знатных людзей мае прамысловасць Палесся. У адным толькі Мазыры 42 рабочыя выканалі сваю пяцігодку і працуюць у рахунак 1950 года. Прамысловасць Палесся расце з дня ў дзень. У 1950 годзе прамысловая прадукцыя Палескай вобласці вырасце на 22,8 проц. супроць 1940.

За пасляваенныя гады ўжо адрамантаваны асноўныя магістралі знішчаных немцамі дарог, адноўлены масты. На Палессі няма больш «мядзвежых куткоў». Чыгунка, паражод, шаша, палешаная грунтавая дарога прывядзе вас у любое месца ва ўсякую пару года.

Багата родзіць палеская зямля

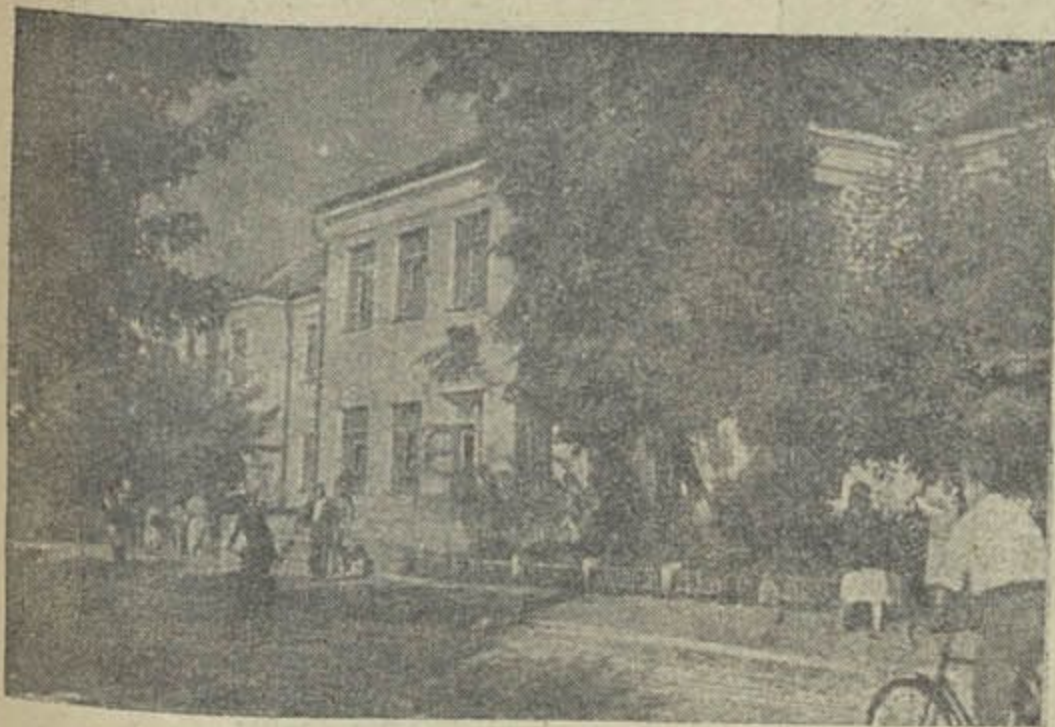
Багата папрацавалі савецкія людзі, каб ператварыць еспрадвечную палескую багню ў пладавітыя нівы. Але раптам грывнула вайна. Нямецкія вылюдкі знішчылі сетку асушальных каналаў, і балота праглынула зялёныя гоні.

Прагнаўшы і разграміўшы ворага, савецкія людзі

Самаходны камбайн убірае яравыя ў саўгасе «Ведрыч», Васілевіцкага раёна.

СЁННЯ

Мазырскі настаўніцкі інстытут.

Ўзяліся за адраджэнне свайго краю. Зноў пачалі меліярацыйныя работы. Ужо сёлета палескія калгасы і саўгасы засеялі 220 тысяч гектараў асушанай зямлі, а яшчэ праз год пасеўная плошча Палесся дасягне памераў даваеннага часу. У плённай працы хлебарабам дапамагаюць машыны. На багатых палях працуюць сотні трактараў, камбайнаў, сеялак, мала-тарань з 24-х МТС.

Калгасы дружна правялі ўборку і абмалот збожжа, датэрмінова разлічыліся з дзяржавай. На ссыпных пунктах працягваюць ісці абозы з хлебам.

У калгасах Палесся каля 2,5 тысячы гектараў садоў, якія даюць вялікія ўраджаі яблык, ігруш, сліў розных гатункаў. Калгасы маюць садовыя гадавальнікі і штогод закладаюць новыя маладыя сады.

На Палессі сотні выдатных майстроў жывёлагадоўлі. Ганна Марцінаўна Сітко (дзярка калгаса «Новыя бяседы»), Ганна Марцінаўна Дубіна (дзярка калгаса «Свабода»), Ганна Ветчанка (аўцавод калгаса імя Свердлова) і многія іншыя перадавікі прыкладаюць усе свае веды і сілы, каб у калгасах Палесся было багата кароў, коней, авечак, свіней і рознай птушкі.

Стараннямі калгаснікаў, пры вялікай штодзённай падтрымцы ўрада, жывёлагадоўля ў Палескай вобласці набліжаецца ўжо да даваеннага ўзроўню.

Цяпер на Палессі не сустранеш курную хату з

Павел Харытонавіч Кошман — калгаснік сельгасарцелі «Чырвоны дазор», Тураўскага раёна — чытае газету сваёй жонцы Еве Фёдарук.

Герой Соцыялістычнай Працы Тамара Іванаўна Шкурко — звеннявая калгаса «Чырвоная ніва», Брагінскага раёна.

традыцыйнай лучынай ды смалякамі на коміне. Электраэнергіяй забяспечаны 19 калгасаў Палесся. К канцу гэтага года электраэнергію будуць мець 34 калгасы вобласці, а к канцу пяцігодкі—130.

Зараз у вобласці налічваецца 8,5 тысячы радыё-кропак, а к пачатку 1950 года колькасць іх вырасце да 20 тысяч.

Мінуў той час, калі ўсялякія шаптуны ды знахары «лячылі» і залечвалі да смерці працоўнага чалавека. У вобласці 37 больніц, 67 амбулаторый і паліклінік, 16 жаночых і дзіцячых кансультацый, 51 сельскі ўрачэбны ўчастак, 113 фельчарска-акушорскіх пунктаў, 15 санітарна-эпідэмічных станцый, 15 супроць-малярыйных станцый.

Спрактыкаваныя ўрачы, фельчары, акушоркі працуюць у гэтых установах, прызначаных аберагаць здароўе працоўных Палесся.

У вобласці 210 урачоў і 1076 чалавек сярэдняга медперсонала.

Раней толькі царква ды карчма былі «культурнымі» установамі ў палескай вёсцы, ды і ў горадзе амаль што тое-ж было. Працуе-гаруе чалавек увесь тыдзень, у нядзелю ў царкву сходзіць, аддасць мазалём запрацаваны грош шынкару—ды зноў да працы.

Не гэтак сёння ў савецкім Палессі. У клубах, спартыўных таварыствах, дамах культуры праводзяць свой вольны час і моладзь, і сталыя людзі. 74 клубы ў вобласці, 12 раённых дамоў культуры, 177 хатчытальняў, 234 бібліятэкі, 402 спорткалектывы. 20 кіноўстаноў і 16 кіноперасовак знаёмяць пра-

У радзільным аддзяленні 1-й мазырскай больніцы.

Заняткі гуртка вышывальшчыц у Мазырскім доме піонераў.

Хутка ў кожным доме калгаса «КІМ», Хойніцкага раёна, загарыцца лямпачка Ільіча.

цоўных з навінкамі кіно, прыязджаюць на гастролі тэатры з Масквы, з Мінска, з Украіны.

Часта ў гарадах і сёлах чытаюцца цікавыя лекцыі для насельніцтва. Іх арганізуе абласное лектарскае бюро і раённыя лектарскія групы.

Жанчыны Палесся

Змянілася Палессе. Яго перарадзілі савецкія людзі, патхнёныя на вялікія працоўныя подзвігі большэвіцкай партыі і вялікім Сталіным.

Палітычна і культурна вырасла палеская жанчына. Нароўні з мужчынай працуе яна на фабрыцы і ў калгасе, у дзяржаўнай установе і ў больніцы, у школе і дзіцячым садзе. І на любым участку працы яна праўляе сябе сапраўднай патрыёткай сваёй Радзімы.

Хто на Беларусі не ведае Героіні Соцыялістычнай Працы Тамару Шкурко—званнявую калгаса «Чырвоная ніва», Брагінскага раёна, Еўдакію Кухараву—званнявую калгаса імя Сталіна, Васілевіцкага раёна!

Толькі за апошні год ордэнамі і медалямі ўзнагароджана 12 жанчын—перадавікоў сельскай гаспадаркі.

Працоўныя Палесся выбралі лепшых сваіх дачок у органы дзяржаўнай улады. У абласны Совет нарэд паслаў 17 жанчын. Сярод іх—лепшая стаханаўка фабрыкі індывідуальнага пашыву Ганна Нікалаеўна Касцючэнка, загадчыца жывёлагадоўчай фермы калгаса «Комінтэрн», Калінкавіцкага раёна, Вольга Васілеўна Саланіна, урач Жыткавіцкага раёна Вольга Лукінічна Казлова.

У 805 школах Палескай вобласці з 3932 настаўнікаў—2647 жанчын. Мазырскі настаўніцкі інстытут, Мазырскае і Капцэвіцкае педвучылішчы, Мазырская фельчарска-акушарская школа штогод выпускаюць кваліфікаваных настаўнікаў, фельчароў, акушораў. І сярод іх заўсёды пераважаюць жанчыны.

Жанчыны Палесся ведаюць: іх праца важна і патрэбна Радзіме, і яны аддаюць усе свае сілы і здольнасці для працвітання яе.

Марія Власьева

Стэла ТРАФІМАВА

Апавяданне

Мал. Ю. Пучынскага

Хачу я вам расказаць, таварышы мае, пра адзін выпадак з майго жыцця! Справа была акурат два гады таму назад. Ад старэйшага сына тады, ад Алёшы, ліст атрымала. «Дарагая матуля,—пісаў ён,—ад'язджаю я з «Маріей Власьевай» далёка і на доўга. Прыгажуня яна такая, што ні ў казцы сказаць, ні прамом апісаць. Марыся і Яначка няхай застаюцца пры вас...». Ну і яшчэ там тое-сёе, ды я ўжо далей і чытаць не стала—ад першых радкоў у галаве памуці-

лася. Вось, думаю, гора якое! Закруціла майго Алёшу гэтая прыгажуня пісаная, паехаў ён з ёю, кінуў жонку і дзіця!.. Што-ж цяпер рабіць? Да таго мне нявестку і ўнучка шкада, што і сказаць немагчыма! А на Алёшку, хоць ён і сын мне, такая злосьць кіпіць, не дай божа, калі-б ён у той час мне на вочы трапіў! Але колькі яго самога няма, я на лісце сваю злосьць сарвала—на дробныя кавалачкі парвала і кінула... Пасля, аднак, кавалачкі тыя падабрала, загарнула ў паперку і ў куфар схавала. Злавалася сама на сябе за гэ-

тую слабасць, але інакш не магла. Сын усё-ж такі, ведаеце...

Марыся, нявестка мая, у той час на рабоце была. Калі-б вы бачылі маю Марысю—золата, не чалавек. Разумная, прыгажуня, а ўжо працаўніца якая! Удзень ля станка стаіць, увечары на завочных курсах займаецца, сына свайго абшывае, грамаце навучае, гуляць вадзіць. А добрая якая, ласкавая! Калі рангам Алёша паехаў на фронт, а потым застаўся ва флоце, яна засумавала. «Толькі-б, — гаворыць, — матуля, жывы вярнуўся. Нічога мне болей не

трэба. Ужо я-б за ім так хадзіла, так даглядала, пылінцы-б не дала сесці!»

А мой-жа, думаю, галубок такую жонку нямаведама на каго памяняў! І як я цяпер скажу ёй пра гэта? Язык не павернецца зрабіць гэткі боль. Не, думаю, няхай ужо лепей лічыць, што ён загінуў. А можа другі хто прыглянецца, шчасце прынясе.

Але дзе там другі! Ні на каго Марыся глядзець не хацела. «Я, матуля, усё жыццё Ляксея памятаць буду. Калі жывы вернецца—такое гэта шчасце для мяне будзе, што большага і не прыдумаеш! А калі-б, не дай божа, загінуў, буду Яначку выхоўваць, навучу, як бацьку свайго павважаць і любіць. Бо за нас з вамі, за сына свайго Алёша кроў на фронце праліваў, каб праклятым фашыстам наша зямля не дасталася. І цяпер, можа, жыццём сваім рызыкуе за шчасце чалавечае».

Вось які ён у ейных вачах стаў герой! Дык як-жа скажу ёй: здраднік твой Ляксея, а не герой, здрадзіў табе — за другою пайшоў?! Не магу гэта зрабіць... Так нічога Марысі і не сказала.

Яна тым часам картачку Ляксея дала павялічыць. Партрэт вялікі зрабіла, на стол паставіла і штодня, як прыдзе з завода, Яначку свайго цалуе, са мной прывітаецца і да партрэта падыйдзе.

А час ідзе. Мінуў год, другі... Аднойчы ў няздзелу прачнулася я рана. Гляджу—Яначка яшчэ спіць, а Марыся каля партрэта завіхаецца, пахучымі кветкамі яго ўпрыгожвае. Дзень такі сонечны, ласкавы. А ў яе, у галубкі, на вачах слёзы. Я адварнулася, не паказваю выгляду, што ўбачыла... Раптам чую—заліўся званок у прыдзім пакоі. Хто-ж гэта, думаю, досвіткам ды яшчэ ў святочны дзень уздумаў непакоіць? Марыся пайшла адчыняць. Дзверы бразнулі, і па ўсёй кватэры марысін крык

панёсся. І было ў тым крыку, сябры мае, такое, чаго праз усё жыццё не чула і не пачую, хоць-бы сто гадоў яшчэ пражыла...

Ускочыла я, рукі дрыжаць, ніяк у сукенку не ўлезу: галава то ў рукаў лезе, то за падол чапляецца... Ужо Марыся ў пакой бяжыць, а за ёю—хто-б вы думалі—Ляксея! Ён... Вясёлы, загарэлы, прыгожы. «Ну, гаворыць,—матуля, давялося нам сустрэцца, — і цалуе мяне ў абедзве шчакі. — А гэта хто? Няўжо Яначка?» Ды як схопіць яго, соннага, на рукі, як пачне кружыць на пакой. Хлопчык з перапалоху плакаць пачаў, і тым больш, як убачыў, што ў маці ўвесь твар мокры ад слёз. Марыся адабрала ў Ляксея дзіця, галоўку да сябе прытуліла і плача, і смяецца... «Дурненькі,—гаворыць,—дурненькі. Гэта-ж тата прыехаў, тата... Хіба не пазнаеш яго? Такі-ж ён, як вунь там, на партрэце». Аляксея зірнуў на партрэт, на кветкі, што яго ўпрыгожвалі,—і здрыганулася нешта на ягоным твары. Падыйшоў да Марысі, абняў яе: «Мілая ты мая, родная! Чакала? Не забыла?» «Хіба можна забыць?—ціха гаворыць Марыся.—Да самай смерці не забыла-б. А чакаць перастала... Думала... загінуў». «Як разумеш гэта—загінуў?»—пытае Ляксея і ў нечаразуме то на яе, то на мяне паглядае.—«Я-ж ліст вам прыслаў, што жывы і здаровы, пісаць доўга не буду... Хіба не атрымалі мой ліст?» «Атрымалі...—кажу я,—і быццам нехта ўсю радасць маю з сэрца скінуў.—Атрымалі... Толькі ўжо калі я на старасці год, яе шкадуючы, такі грэх на сэрца прыняла і маўчала, то табе тым болей не варта было пра гэты пракляты ліст гаварыць...». Ляксея утаропіў вочы на мяне, быццам я з таго свету з'явілася, быццам не чалавек я, а

здань. «Хіба што дрэннае я ў лісце напісаў? Растлумач мне, у чым справа, матуля?» Тут я ўжо не сцярацела. «Табе яшчэ тлумачэнні патрэбны? Ах ты, бяспутны! Не ўжо, зрабі ласку—сам растлумач, з кім ты звязаўся? Чаму без Марысі жыць задумаў? Апыкрыла адна жонка—падавай другую? А цяпер, відаць, і тая прыелася, да старой вярнуўся? Ды цябе, галубок, за гэтыя справы не іначай як венікам з дома трэба пагнаць!..»

Мабыць, я зусім галаву страціла, што пры Янку, пры малым дзіцяці, усё гэта выказала... А Марыся стаіць бледная, нібы ўся кроў у яе застыгла. «Які ліст? Якая жонка? Алёша...» «Ты што-ж, не чытала майго ліста?»—пытае Ляксея. «Вядома, не чытала,—кажу я.—У мяне рука не паднялася так зняважыць яе... Яна не заслужыла таго...»

Ляксея прайшоўся па пакой, пасля спыніўся ля мяне, напавіў кіцель і суро́ва так пытае: «Дзе ліст, матуля? Пакажыце мне ліст». Бачу, стаіць перада мною камандзір Совецкага флота. Такі ўмее спагнаць з каго трэба. І нельга не падначаліцца яго загаду. Дастала я з куфра парваны той ліст. Ён склаў яго акуратна, пачытаў, усміхнуўся і кажа: «Дзе-ж гэта сказана тут, што я іншую жонку завёў? Прачытай, Марыся, ды і ты, матуля, прачытай яшчэ раз пры мне». «А вось,—кажу я,—і паказваю:—«Ад'язджаю з «Марией Власевой»».

Тут ён як рассмяецца. Ну, быццам грывнула гармата. Я нават вухы заткнула. А ён усё смяецца і ніяк спыніцца не можа... Потым супакоіўся крыху і гаворыць: «Мария Власева»—назва майго карабля. Па лепшай стаханаўцы Далёкага Усходу названы караблём... Бачыце,—у двухосі стаіць?»

«Якое-такое двухоссе?» — думаю. Гляджу—санраўды стаяць закаручкі спераду ды ззаду Марыі Уласевай, толькі не разумею, якое яны маюць значэнне... Растлумачыў Алёша ўсё як належыць і кажа: «Дык вось, мае вы мілыя, як справа была. Загад мне вышаў ад камандавання ў далёкае плаванне ехаць. А пісаць адтуль не мог. Эх, матуля, матуля! Дня такога не было, каб аб табе, аб Марысі і Янку не думаў! Які быў шчаслівы, калі атрымаў адначынак!»

Вось, сябры мае, які канфуз са мною вышаў. Таму і расказала вам, што памылкі свае скрываць шкодна і забываць аб іх ніколі не трэба. І сабе і людзям навука!

Ён склаў яго акуратна, пачытаў...

Была спакойная жнівеньская ра-
ніца. Сонца толькі паднялося, але
паветра ўжо напоўнілася прыемнай
цёпльнай. Ледзь павяваў лёгкі вет-
рык, поўны восеньскіх пахаў. Лёгка
і весела неяк зрабілася на душы.

Зіна прамінула апошнія хаты
вуліцы і падыйшла да калгаснага
гумна. Басавіты і роўны гул мала-
тарні поўніў наваколле.

— Што-ж гэта, Зінаіда Купрыя-
наўна?—зварнуўся да яе старшыня.
— Да палавіны ночы была на таку і
зноў сюды. Ты-ж не адпачыла як
след...

— Нічога, Васіль Малахавіч. Як
адпачываць, калі малоцьць маё
збожжа?

Яны падыйшлі да малатарні. Без
мітусні, зладжана працавалі мала-
цільшчыкі. Зінаіда Купрыянаўна
ўключылася ў работу. Яна дапама-
гала адгружаць збожжа ад мала-
тарні, завіхалася каля зернеачы-
пальнай машыны.

— Паспяшаемся, дзяўчаткі. Трэ-
ба закончыць сёння малацьбу.

— Бач ты, непакоіцца,—заўва-
жыла Пелагея Вятшкіна. — Хоча,
відаць, хутчэй даведацца дакладна,
які ўраджай вырасціла.

Зінаіда Купрыянаўна сапраўды
непакоілася: ці стрымала звяно сло-
ва, дадзенае правадыру? Які поспех
іх барацьбы за ўраджай? А барацьба
была напружаная і ўпартая. Як жы-
выя, устаюць у памяці гэтыя дні.

Пад пасеў жыта ўраджаю 1948
года звяно атрымала ўчастак напа-
равага поля. Леташняй вясною яго
засеялі лубінам, а ў пачатку жніўня,
калі лубін дасягнуў найбольшага
развіцця, прыкаталі цяжкімі катка-
мі і зааралі на ўсю глыбіню ворыў-
нага слоя. Следам правялі бараана-
ванне.

15 жніўня пасеялі жыта — «По-
вазыбкаўскае М-4». Сеялі радковай
сеялкай. Адроз-ж, каб лепш пры-
крыць збожжа, ўчастак прабарана-
валі ў адзін след папярэдня радкоў.
У скорасці правялі асеннюю пад-
кормку пасеваў: па аднаму цэнтне-
ру хлорыстага калія на кожны
гектар.

У доўгія зімовыя вечары звяно
знаёмілася з вопытам работы Героя
Соцыялістычнай Працы Тамары
Шкурко, вывучала аграэхніку. А
вясной, падпісваючы пісьмо бела-
рускіх хлебарабаў вялікаму Сталіну,
звяно абяцала вырасціць па 29 цэнт-
нераў збожжа.

Як толькі сыйшоў снег, 8—10
красавіка была праведзена першая
вясенняя падкормка. На кожны гектар
пасеваў унеслі па 2,5 цэнтнера су-
перфасфату, перабаранавалі ў адзін
след папярэдня радкоў.

Рунь пацягнула, дружна пайшла
ў рост. Ужо ў маі, перад выхадам
жыта ў трубку, далі другую падкорм-
ку—па аднаму цэнтнеру хлорыста-
га калія на гектар. Там-сям на па-
севах з'явілася пустазелле — асот,
малачай. Звяно выйшла на пра-
полку.

Надыйшоў час уборкі. Участак
рашылі ўбіраць уручную, каб ні
адзін каласок не застаўся на ніве.
Добра высушанае жыта было звезе-
на на гумно, асобна застагавана. На
жніве, сушцы і звозцы снапоў пра-
цавалі толькі члены звяна. Яны ра-
білі ўсё магчымае, каб пазбегнуць
страт, таму і не перадавалі рабо-
ту другім.

Цяпер гудзіць малатарня. Роўнымі
струменьчыкамі сыплецца ў мяшкі

збожжа. Бондаравы падстаўляе руку,
бярэ жменю зерня. Буйнае, цяжкае,
як дождж, яно перасыпаецца з далоні
на далонь.

«Які-ж будзе ўраджай?»—гэтая
думка не давала Бондаравой спакою.

У канторы ўжо свяцілася элек-
трычнасць, калі Бондаравы перасту-
піла парог. Найперш ёй кінулася ў
вочы калгасная «Дошка гонару». Пад
прыгожа аформленым загалоўкам бы-
лі напісаны гарачыя словы з пісьма
беларускага народа таварышу
Сталіну.

Пад вершам—прозвішчы калгас-
нікаў, а ўперадзе—імя Бондаравой
з паказчыкамі ўраджаю. За ёй ішлі
Мар'я Красніцкая, Юсіф Мяшкоў...

Невыказная радасць зашчыміла
сэрца, затуманіліся вочы. Зінаіда
Купрыянаўна расхвалывалася. Раз-
гублена прывіталася з прысутнымі,
адшукала свабоднае месца на лаўцы
і прысела. Толькі цяпер яна заўва-
жыла, што ў канторы многа людзей.
Тут і брыгадзіры, і звеннявыя, мно-
гія калгаснікі і калгасніцы.

— Сёння, — гаварыў старшыня
Васіль Малахавіч, — я рады паве-
даміць вам, што звяно Бондаравой
дабілася вялікай перамогі. З шасці
гектараў яе ўчастка намалочана
18.908 кілограмаў жыта. Гэта скла-
дае па 31,5 цэнтнера з гектара.

Словы старшыні патанулі ў друж-
ных воплесках і гуле адабрэння. Ка-
лі ўсталявалася цішыня, Васіль Ма-
лахавіч прадаўжаў:

— Першы абмалот пшаніцы Бонда-
равай паказаў, што сярэдні ўраджай
яе складзе каля 27 цэнтнераў. Так
што ўжо сёння з упэўненасцю мож-
на сказаць, што звяно Бондаравой
стрымала слова, дадзенае правадыру.

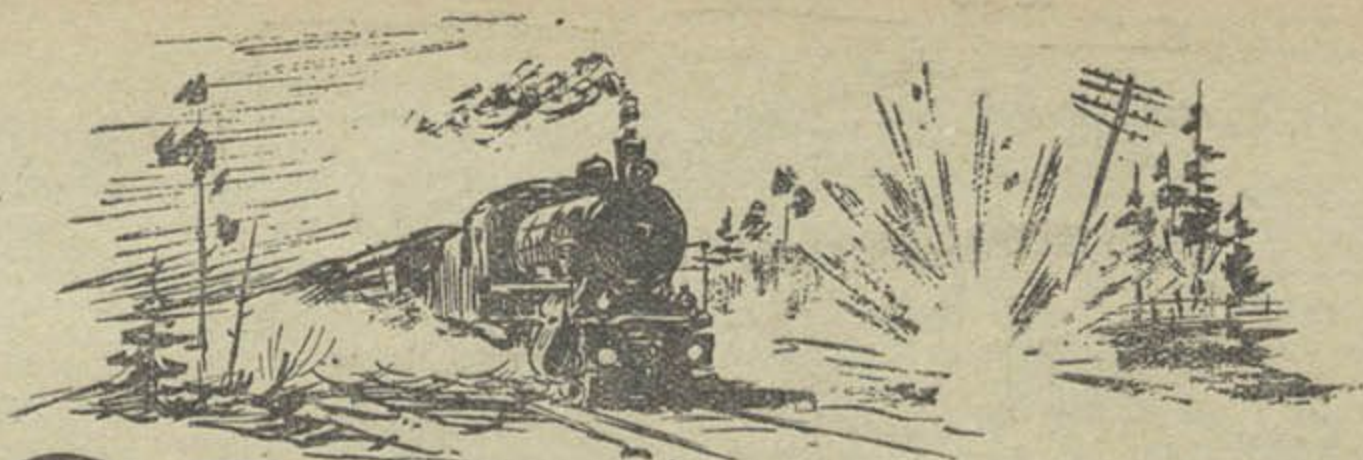
Позна разыходзіліся калгаснікі.
Уражаныя радаснымі вынікамі, яны
думалі аб ураджаі, багацці, дастат-
ку. Перад імі ўставалі чароўныя аб-
рысы шчаслівага заўтра, першыя
ступені да якога ўжо пройдзены.

С. СІЛІЧ.

Калгас «Авангард»,
Гомельскага раёна.

Звенявая Зінаіда Бондаравы.

Дзве сястры

І. ГУРСКИ

Апавяданне

Мал. П. Астроўскага

Яны разлучыліся не па сваёй волі.

Яшчэ ў першую сусветную вайну Хімка выйшла замуж за салдата, кульгавага Янука ў вёску Ліхадзевічы, што на другім баку Нёмана. А пасля вайны з палякамі тут прайшла граніца, якая падзяліла сясцёр. Ніжэй па цячэнню, управа ад Нёмна, быў працярэблены лес, з'явіліся казённые слупы, граніца была закрыта на замок. Меншая, Паліна, некаторы час жыла ў Зарэччы, у чужых людзей, а потым паехала ў горад работы шукаць, бо ў вёсцы і без яе было шмат лішніх рук.

Рана сёстры спазналі гора. Малымі іх пакінула маці, якая, будучы цяжарнай трэцім дзіцём, пайшла з бацькам на рум калоды варочаць, надарвалася і ад дачасных родаў памерла. Бацька ажаніўся ў другі раз і няўдала: мачыха не толькі падчарыц, але і яго з-за іх загрызала. Аднаго разу, пасля сваркі, ён задуменным і заклапочаным пайшоў у лес, там паслізнуўся і не паспеў адскочыць, калі валілі з пня дрэва, трапіў пад камель хвойкі дык і не ўстаў з месца.

Дзяўчаты раслі круглымі сіротамі.

Не роўным быў лёс сясцёр у жыцці. Старэйшая, Хімка, жывучы на шастаку, гадавала чараду дзяцей, якія, крыху ўзбіўшыся на ногі, ішлі «на свой хлеб», а калі ўбіраліся ў сілу, падаваліся ў парабкі па маёнтках, працавалі ў асаблікаў. Часам у Ліхадзевічах жартавалі:

«У Хімки з Януком, што гадок, то і ядок».

«А што-ж, каб не Хімка і Янук, дык дзеж-бы набраліся пастухоў і парабкаў».

Прозвішча Янука было Рэдкі, але ніхто яго так не зваў. Ён быў зусім непрыкметным чалавекам у вёсцы, ціхім, маўклівым.

У тысяча дзевяцьсот трыццаць дзевятым годзе, пасля векапомнай даты, калі Беларусь была ўз'яднана ў адзіную дзяржаву, сям'я Янука Рэдкага па-другому зажыла. Януку прырэзалі ад кулака Антоса Гарбачэні зямлі, але чалавек гэтым не задаволюся, ён меркаваў у жалгас пайсці. Сёстры наладзілі паміж сабою перапіску і збіраліся пабачыцца, дык пачалася вайна.

Пра Янука Рэдкага загаварылі ў вялікую Айчынную вайну, тады раскрыўся яго характар. Ён яшчэ ў тую вайну ваяваў з немцамі і з-за іх ледзь не страціў жыццё. Адночы Янук Рэдкі сабраў сваіх большых сыноў і суро́ва загаварыў:

— Вось што, хлопцы. За Нёманам людзі пайшлі ў лес. Трэба і нам брацца за стрэльбы. Чырвоная Армія вызваліла нас ад паноў, а цяпер ёй самой цяжка. Не дзіва: такая, пане ты мой, сіла сунецца. Дый бачылі, як розныя гадзюкі падкалодныя паднялі галовы... Да Саўкі Дразда і яго хаўрусніка Гарбачэні не падступіцца, яму жапаюць... Дык трэба і немцаў, і Саўку, і Гарбачэню, і ўсіх, ім падобных, — у тую яму.

І кульгавы Янук з старэйшымі сынамі паляўся па партызан, што групаваліся ў лесе. Большасць з іх былі мясцовыя калгаснікі-актывісты, траплялі і вайскоўцы, якія апынуліся ў акружэнні.

А Хімка з гуртам дзяцей (самая меншая дзяўчынка была ў калысцы) засталася ў вёсцы. А жыць-жа трэба. Упраўна каля работы хадзілі рукі кабет. Яна першая ў Ліхадзевічах уставала і пазней за ўсіх клалася спаць.

Даводзілася Хімцы часам «ваяваць» з малымі, якім хацелася пагуляць, а яна прымушала іх да працы, хоць у

самой пры гэтым на часткі разрываўся сэрца, што дзеці пазбаўлены маленства.

* * *

Аднаго разу, выпраўляючыся на поле жаць, Хімка сына Адася навучала (упартае было дзіця, і ў вёсцы ўсе яго звалі па бацьку «Янучок»), каб добра пільнаваў хату, — яны жылі канцавымі, — і наказвала яму:

— Прачнецца Марылька, дык глядзі-ж, каб пакарміў яе: нальеш поліўкі з крупніку і забеліш малаком (унь у гладышыку!), а толькі, дастаючы, не выкулі гаршчок. Ты ўжо хлопец вялікі, павінен дбаць пра гаспадарку. Як дзяўчо ўстане і пад'есць, вынісеш яе на двор, пасадзіш на пясок, а сам насычэш карчагі на падпалку. А толькі, каб дзяўчына куды не ўбілася і не набіла гузакоў.

— Добра, — абыхава адказаў Адася; ён меркаваў, дзе-б знайсці кавалак сырой асіны, каб выстругаць «аўтамат», які хлопчык бачыў у салдат.

— Слухай мяне! — працігвала Хімка. — На выгане ходзіць спутаная кабыла, дык наглядай за ёю, каб часам не ўскочыла куды ў шкоду. Барані божа, трапіць у авёс Саўкі Дразда, ён-жа цяпер стараста, неадвярак здзірэ з нас скуру. На прыгуменні пасвіцца цялё, то каб хто не адчыніў весніц і не выпусціў. Дый глядзі-ж, каб зноў не расклаў каля будынку агню, а то зробіш пажар, дык тады мы прапалі.

І пайшла Хімка цераз агароды, вытаптанаю, як ток на гумне, снежкаю, з расою на полі. Прайшоўшы агароды, Хімка спынілася і наглядзела на Усход. Яна, як сланечнік да сонца, заўсёды душою гарнула туды, чакаючы з Усходу збаўлення. А хлопчык, хоць яму і карціць зрабіць «аўтамат», — ён засеў яму ў галаву не на жарты, — дый хочацца пабегаць па вуліцы, але сядзіць у хаце; ён стараецца, каб дагadzіць маці, не ўгнявіць яе, а можа і сапраўды бацька прыдзе, дык «заячага хлеба» прынясе і пакажа сапраўдны аўтамат, а то дасць стрэльцу, калі для гэтага будучы добры варункі. А тым часам нехта спудзіў кабылу, яна парвала пута і — у старастаў авёс.

— «Янучок»! Кабыла ў шкодзе, — паведаміў суседскі хлопец.

Адася як выскачыць, забыўся зачыніць дзверы ў хаце, пакінуў адчыненыя весніцы на прыгуменні. Пакуль падлетак падбег, каб выгнаць кабылу з аўса, дык стараста, кудлаты Саўка Дрозд, раней за яго ўправіўся і забраў гнедую ў хлеў.

Вяртаецца стомленая Хімка з поля, а за ёю, як здань, у хату ўсунуўся стараста, Саўка Дрозд, і замест прывітання сказаў:

— Кабылу будзеце выкупляць ці не?

— А колькі трэба плаціць? — не гледзячы на яго, спыталася Хімка. Ёй пры спатканні паведамілі суседскія дзеці, што іх кабыла ў стараставым хляве ўвесь дзень стаіць галодная...

— Пуд жыта, — працадзіў скрозь зубы Саўка; яго маленькія невыразнага колеру вочкі бегалі, як у злодзея, ён залемантаваў: — Гэтулькі аўса змарнаваць, ушчэнт збіта поле!

— Маніце, — сказаў Адася. — Кабыла толькі ўскочыла ў авёс...

— Маўчаць, нягоднік! — ускрыкнуў Саўка. — А то як зніму папругу... Базэрнік!.. Як ты з ксяндзам размаўляў,

— Што-о, насміхацца?—зазваў Саўка Дрозд.

калі ён у цябе спытаў пра бацьку?

— Я сказаў, што тата ў заробаткі пайшлі.

— Ойцец у мяне быў, — паведамляў Саўка. — Ён запытаўся, чаму бацькі ў касцёле не відаць. Дык як ты адказаў, скажы пры маці?..

— Я сказаў: з касцёла не есці хлеба.

— Бацькавы словы, — зашыпеў гадзюкаю Саўка. — Рыхтык...

— А можа поўпуда хопіць за кабылу? — не слухаючы Саўкі, спыталася Хімка.

— Пуд і не менш. Сам ксёндз ацаніў. А сусед, Антось Гарбачэня, падтрымаў; на яго вачах кабылу браў. Добра, — згадзілася Хімка. — А толькі аддадзім тады, калі зробім акалот жыта, бо цяпер няма чым плаціць.

— А чаму самі не ходзіце да імшы? — цікавіўся Саўка.

— Хоць вы і праваслаўная, але за католікам замужам... У касцёле вячаліся...

— Няма калі, трэба дбаць, каб кавалак хлеба быў на сталё, — адказала Хімка.

— А дзе-ж Янук? У воласці ім цікавіцца.

— У заробках.

— Ведаю я, у якіх ён заробках, — заўважыў Саўка і, ужо выходзячы, сказаў: — Дык прыходзьце па кабылу... А за абразу касцёла і оіца перад Езусам Хрыстусам будзеце ў адказе...

— Толькі, каб не перад немцамі, — заўважыла Хімка.

— Што-о, насміхацца? — зазваў Саўка Дрозд. — Гэта вам дарэмна не пройдзе...

* * *

Сястра Хімкі Паліна, па мужу — Ламака, жыла ў Гомелі. Яна да вайны працавала на чыгунцы машыністам, а потым па настойнію мужа і дзяцей пакінула працу машыніста і больш года была «хатняй гаспадыняй».

Ужо ў часе вайны Паліна Ламака зноў рашыла пайсці працаваць.

Муж Паліны таксама быў машыніст, старэйшы сын — лётчык, сярэдні вучыўся на доктара, дачка — на настаўніцу, а меншы хадзіў у пяты клас сямігодкі. Як толькі пачалася вайна, Паліна стала дамагацца, каб ёй далі паравоз.

— Не магу я ў часе такой вайны адседжвацца...

— А дзе-ж мы тут возьмем вам паравоз? — прарэчылі ва Упраўленні дарог. У гэты час ішла эвакуацыя прадпрыемстваў з горада.

— А манеўравы?

— Які?

— Той, што каля дэпо стаіць...

— Гм... Разбітае карыта...

— Нічога... Ён яшчэ паслужыць нам. Не дарма кажуць: «У гаспадары і іржавы цвік спатрэбіцца».

Пачуўся рэзкі тэлефонны званок.

— Я вас слухаю, — узяўшыся за трубку, вялым, ахрыплым голасам гаварыў Андрэй Амбросевіч; на твары ў яго адбілася стома ад бяссонных начэй. — Што-о? Даць паравозную брыгаду на бронцягнік? Каго? Кажана? Гэта-ж адна з лепшых брыгад. Кажан павядзе эшалон з дзецьмі. Не магу...

— Я павяду эшалон з дзецьмі, — умяшалася ў размову Паліна.

— Хіба льга жанчыне даверыць такую важную справу? — адказаў Андрэй Амбросевіч.

— Няўжо-ж я ліхадзейка якая? Дык і ў мяне-ж ёсць дзеці, — запярэчыла Паліна.

— Хто перашкаджае размаўляць? А тут Паліна Ламака лезе з размовамі, дамагаецца, каб ёй далі паравоз, — растлумачыў Андрэй Амбросевіч у тэлефон. — Ну што-ж, няхай будзе так, а толькі я з сябе знімаю адказнасць...

Гарэў Гомель. Клубы дыму ўзвіваліся ўгару.

Эшалон, які вяла Паліна Ламака, быў перапоўнены дзецьмі, а толькі не чуваць было іх звонкіх галасоў. Роўнамерна пастуквалі колы, час-ад-часу звінелі буферы, пыхкаў паравоз, набіраючы хуткасць. У Паліны мільганула думка пра сям'ю, мужа і дзяцей, пра сястру, з якой не давялося спаткацца.

Выслізнуў з-за воблака «Юнкерс» і пайшоў у піке. Паліна рэзка затармазіла, яна хутка перавяла ход, і эшалон пайшоў назад.

Неўзабаве наперадзе пачуліся адзін за другім выбухі, узняліся ў паветра два вялізныя чорныя слупы, веерам пасыпалася зямля, шуганулі ва ўсе бакі птушкі. З вігам і завываннем пранесліся асколкі, здзіраючы кару на дрэвах.

Эшалон спыніўся, пастаяў, а потым зноў рушыў.

Самалёт зрабіў заход і зноў пайшоў у піке. Паліна і на гэты раз поўным ходам павяла эшалон назад, — зноў бомбы далёка ад цягніка разарваліся.

Стралою ўзвіўся «Юнкерс» угару, відаць было, што лётчык быў добра спрактыкаваны: ён рабіў трэці заход, намерваючыся абстраляць эшалон з кулямёта.

Цягнік стаў у ляску. Паравоз пыхкаў, шыпеў.

Калі «Юнкерс» зрабіў разварот і пайшоў па курсу на зніжэнне, рыхтуючыся з кулямёта расстраляць эшалон, Паліна зноў націснула на ручку. Забуксаваў паравоз, абдало тэндэр парай і вадой. Цяжка, з натугай, паравоз скрануў з месца эшалон. Паліна прыбавіла пары, загрузіла колы, замільгалі выносістыя хвоі, зарабацела ў вачах; паравоз набіраў хуткасць. І ўрэшце Паліна адкрыла рукаятку да адказу. Цягнік выскачыў у чыстае поле. Застрэкаў кулямёт, ён захапіў толькі хвост эшалона. Паліна высунулася ў акенца, патрэсла наўздагон самалёту кулаком.

— Ага, трасцу ўзяў! — і выцерла на лобе пот; па яе твару прабегла радасная ўсмешка.

Цягнік поўным ходам імчаўся на Усход. Паравоз выкідаў з трубы лёгкі пар, які клубамі разыходзіўся ў паветры.

Паліна ўспомніла сястру Хімку, якая, пэўна, засталася на Захадзе, і яе сэрца аблілося крывёй.

* * *

Адгрымелі баі, вярталіся па дамах воіны, а толькі Янук Рэдкі не прышоў, ён быў пахаваны ў брацкай магіле на ўскраіне Белавежскай пушчы, пры гэцінцы. У галовах нябожчыкаў расла рабіна, яна ахоўвала вечны

сон салдатаў, якія склалі галовы за свабоду і незалежнасць Радзімы-маці.

Хімка пагаравала, паплакала (ціха, каб ніхто не чуў і нават дзеці не бачылі), але не пайшла ў касцёл служыць імшу па нябожчыку. Яна выраклася касцёла. Хімка яшчэ з большай энергіяй узялася за працу. А трэба было пачынаць жыць з пачатку, будавацца, бо як толькі немцы даведаліся пра Янука Рэдкага, што ён у партызанах, дык спалілі хату. Добра яшчэ, што людзі папярэдзілі Хімку, як немцы ехалі ў Ліхадзіевічы, — яна з дзецьмі ўцякла, — а то не здабравалі-бы ўсёй сям'і. Хімка разгортвала лісты сястры Паліны, якія не толькі цяпер, але і перад вайной атрымлівала, і зноў перачытвала: «...Не вагайся, сястрыца, а смела ідзі ў калгас, у гэтым твая будучыня...».

І Хімка ўголас падумала:

— Няўжо-ж Янук, ідучы з сынамі ў лес, меркаваў пасля вайны зноў душыцца на гэтым шастаку хоць-бы і з прырэзкай кулацкай зямлі? Не! Ён марыў аб другім. Парваўшы з касцёлам, ён меркаваў па-іншаму жыць... (яна ўспомніла словы Янука, які казаў: «Касцёл скоўвае розум і волю чалавека...»). Не, Янук дбаў пра лепшую долю для дзяцей. Ён хацеў арганізаваць калгас...

— Ты пра што гэта, мама, гаворыш? — пытаўся Адаш. — Якую долю?..

— Трэба пачынаць жыць па-новаму, — зазначыла Хімка. — Гэтаж, як за Нёманам... Бачыў, дзіцятка, цёткі Паліны сярэдняга хлопца, Юліка? У дактары выбіўся... Праўда, маці яго работніца, дык што з таго, а я сялянка... Мы родныя сёстры... Каб я на свае вочы не ўбачыла таго вайскоўца, што ў нас піў хлебны квас, дык нікому-б не паверыла, што сялянскі хлопец мог у генералы падацца... Я-ж як цяпер помню, калі мы жылі ў Зарэччы, дык разам пасвілі цялят... Яшчэ ён тады мне, сіраце, лапці сплёў... Не, трэба жыць іначэй!..

— А ці ведаеш ты, мама, што той самы ваенны (ён пасля ранення падцягнуў нагу) прыехаў у Турына і будзе працаваць сакратаром райкома?..

— Што ты вярзеш?

— Дапраўды...

— Грушэўскі?..

— Няўжо-ж...

— Пайду да яго, ён нам дапаможа...

І пачалася ў Ліхадзіевічах гамонка, палілася, як вясеннія воды, крануўся лёд. Ужо каторы дзень да другіх пелі, а то і да трэціх, як пчолы, разварушаныя ў вуллях, гулі людзі па хатах. Хімка Рэдкая, атрымаўшы падтрымку і кіраўніцтва з боку Грушэўскага (ён сам у Ліхадзіевічах зрабіў даклад аб перавазе калгаснага ладу), падняла ўсіх на ногі. Яна лоўка выкарыстоўвала факты і з генералам (цяпер сакратаром райкома), і з доктарам, і з сястрой, якая сама вышла ў людзі і дзяцей вывела ў свет. А галоўнае — забраць пад калгас зямлю пана Патоцкага, які ўцеў з немцамі, адабраць зямлю ў ксяндза Яворскага, якому немцы за нейкія заслугі далі фальварак, забраць зямлю ў кулака Антоса Гарбачэні, які меў дзве валокі на тры душы.

— А навошта нам быць першымі? — хітра загаварыў Гарбачэня. — Кругом жывуць па-аднаасобніцку... Совецкая ўлада не прымушае сялян, каб яны ішлі ў калгас...

— Мы самі гэтага хочам, — гаварыла Хімка.

— А куды спяшацца? — прырэчыў Гарбачэня. — Прыдзе час — усе пойдзем...

— Яшчэ ці прыем вас, — заўважыла Хімка. — Вам, зразумела, не да спеху, маючы гэтулькі зямлі...

— Затое свая зямля, — разважаў Гарбачэня, круцячы цыгарку. Ён, прыкурваючы, патушыў лямпу. — Дык што-ж, мужчыны, час па хатах... Гаспадарам трэба адпачываць...

— Паслэдзіце, ноч вялікая, — пачуўся голас з печы.

— Пойдзем! — не ўнімаўся Гарбачэня.

— Ідзіце, хіба вас хто трымае, — запальваючы лямпу, сказала гаспадыня хаты і ціха дадала: — У вайну людзі ваявалі, а ён салам гандляваў...

Гарбачэня паважна загаварыў:

— Маё поле, як хачу, так і вырабляю, што хачу, тое і сею, калі захачу, тады і ўстану...

— Што мне з таго «маё» — не згаджалася Хімка, — калі я век жыла, а шчасця не бачыла... З-за гэтага «маё» родныя браты, Пракоп з Адамам Кухты, пазабіваліся, як пелі, не маглі падзяліць сваіх трох моргаў... А ў ксяндза Яворскага цэлы фальварак, у пана Патоцкага маён-

так... Абрыва працаваць і на пана, і на ксяндза, і на кулака...

— Гэта-ж хто кулак? — ускрыкнуў Гарбачэня.

— Ягамосць Антось, — спакойна адказала Хімка.

— Ведаю, куды ты гнеш, кабета, — гарачыўся Гарбачэня. — Хочаш, каб табе грамадою дапамаглі пабудаваць хату...

— Во, во, — нехта піскнуў і схаваўся.

— Хто там войкае? — хітра загаварыў Гарбачэня. — Калі на тое пайшло, дык дзе ты дзенешся, — дапаможаш. А толькі навошта гэта калатня?.. Але ты, Хіма Данилаўна, не вельмі спяшайся з калгасамі... Мы людзі несвядомыя, любім мець сваю зямлю...

— Ну, а калі-б мне і дапамаглі хату пабудаваць, дык няўжо-б саграшылі? — гаварыла Хімка. — Муж загінуў... тры сыны ў войску... Такім у калгасе дапамагаюць... Бачылі, якое там разгарнулася будаўніцтва? Дый у нас таксама, ун пад Несвіжам, адной удаве такі дом пабудавалі, на пяць сцен...

— А чого ў мяне па кім будзе балець галава, — ускіпеў Гарбачэня. — Сваіх клопатаў хапае... Я хачу жыць аднаасобна...

— Ну і жыві сабе аднаасобна, — усміхнулася Хімка. — Не пра цябе ідзе гаворка. Думаеш, я табе дарую, што ты пры немцах з старастам Саўкам Драздом хейру вёў, і выдаў майго Янука... Ніколі я гэтага не дарую!

— Маўчы, кабета, — аж прастагнаў Гарбачэня. — Чым ты гэта даведзеш?.. Ай, ай, людзі, што яна на мяне клепае... Ну і жанчына...

— Будзь пэўны, даведу! Помніш, калі я на спіне прынесла жыта за кабылу, у старасты тады было баляванне, сядзелі нямецкія афіцэры, ксяндз... Саўка Дрозд сказаў: «Ёсць меркаванні, што муж гэтай жанчыны, Янук Рэдкі, не ў заработках, а ў партызанах» і ты гэта пацвердзіў.

— Ой, антыхрыстка! — не вытрымаў Гарбачэня. — Не дарэмна яе ойцец Яворскі пракляў... Гэта не жанчына, а чорт!.. У яе на нагах, казаў ойцец, нават павінны быць «капыты»...

— І я з сваімі «капытамі» наступіла на вашы любімыя мазалі, — пасміхаючыся, гаварыла Хімка. — Ойцу Яворскаму шкада стала фальварка, а вам двух валок... Нічога, мы пакінем вам зямлі роўна столькі, колькі вы сваімі рукамі здолееце вырабіць, а астатнюю пад калгас... і пана Патоцкага зямлю забярэм... Я, жанчыны, запісваюся... Мне хочацца, каб мае дзеці дасталі шчаслівую будучыню...

Гэтыя словы як гром ударылі. Заварушыліся людзі, загаманілі. І толькі раніцаю, калі ўзышло сонца, да стала падыходзіла другая жанчына, трэцяя (салдаткі), а пасля іх сталі падыходзіць і мужчыны, каб запісацца ў калгас...

Прайшло больш за два гады. Выправіліся калгасніцы жаць, сярод іх была Хімка. Яны праходзілі паўз гару, на якой узвышаўся касцёл. Каля паркану, якім быў абгароджаны касцёл, рос чортапалох, лапух і палын. З вёжы касцёла падняўся крумкач і наперарэз праплыў у бок лесу, які сцяною стаяў навокал шырокіх калгасных палеткаў. З веснічак высунулася сутулая чалавечая постаць у чорным. Пераняўшы гурт жанчын, якія ішлі з сярпамі, Яворскі, першы прывітаўшыся, загаварыў:

— Хімка Рэдкая! Я не ў крыўдзе на вас. Калгас — калгасам, а касцёла нельга мінаць. Сёння будзе імша... Няўжо вы забыліся на свята?..

— А хіба л'яга туды заходзіць з «капытамі»? — засмяялася Хімка і, праходзячы, дадала: — Ніяк не выпадае... Давідзенне!..

І яны разыйшліся ў розныя бакі. Кожны з сваімі думкамі, марамі, поглядамі на жыццё.

На дарозе жніе спаткаліся з незнаёмай.

— Як мне прайсці ў Ліхадзіевічы? — спыталася жанчына; па ўсім відаць было, што яна гарадская.

— За гэтым ляском у лагчыне будзе вёска, — адказала Хімка, пільна ўглядаючыся ў твар незнаёмай, а потым схамкнулася: яна па голасу пазнала сястру. — Паліна!

— Хімка! — і яны пацалаваліся.

Дзве сястры, узяўшыся за рукі, як некалі малыя, поўныя шчасця, ішлі паміж жытоў. Яны былі ўпэўнены ў сваёй будучыні. Неяк па-інакшаму цяпер ім свяціла сонца.

С Л О В А Д А Б А Ц Ь Н О Ё

Пачаўся новы навучальны год. Паўтара мільёна дзяцей нашай рэспублікі селі за парты, каб у настойлівай працы аўладаць асновамі навук.

Вялікі і адказныя задачы школы і настаўніцтва ў справе выхавання маладога пакалення будучых будаўнікоў камунізма. Школа заклікана даць сваім вучням сапраўды назуковыя веды, узброіць іх марксісцка-ленінскім вучэннем, выхаваць у духу патрыятызма, у духу адданасці ідэям камунізма. У насняховым вырашэнні гэтых цяжкіх, але пачэсных задач значную частку працы павінны ўзяць на сябе бацькі, сям'я.

Школа вучыць дзяцей арганізавана працаваць — у сям'і гэтыя навукі павінны замацоўвацца.

Выпраўляючы дзяцей у школу, бацькі павінны памятаць, што толькі іх цесная сувязь са школай, сталы кантакт з класным выхавателем, з настаўнікамі даць магчымасць правільна паставіць выхаванне. Гутаркі бацькоў з настаўнікамі дапамагаюць разабрацца ў характары школьніка, раскрыць прычыны яго непаспяховасці або дрэнных наводзін. Такія сустрэчы прыносяць шмат карысці і бацькам і настаўнікам.

Я шмат год працую настаўніцай, класным выхавателем і магу прывесці не мала прыкладаў, калі актыўная ўвага бацькоў добра ўздзейнічае на дысцыпліну і фармаванне духоўнага твару школьніка, на яго вучобу, работу ў піонерскім атрадзе, у гуртках.

Дзеці надта цэняць увагу бацькоў ўжо бывае позна. Вучань застаецца на другі год. Так было, напрыклад, летась з маёй вучаніцай Бацяноўскай.

Інчэ аб адным хочацца панярадзіць бацькоў: аб неабходнасці стварыць для школьніка разумны хатні рэжым. Работа дзяцей у школе разлічана на хвілінах. Задача бацькоў — сачыць за тым, каб і дома яны марна не трацілі часу. Прышоўшы са школы, вучань павінен так разлічыць свой час, каб паспець справіцца і са сваімі школьнымі заданнямі, і дапамагчы па гаспадарцы, і культурна адпачыць. Вельмі важна ўстанавіць для школьніка дакладныя гадзіны сну.

У маім класе ёсць дзяўчынкі, якія і ў навуцы добра паспяхваюць, і знаходзяць час вучыцца музыцы, займацца ў розных гуртках Палаца піонераў, і грамадскія нагрукі выконваюць. У гэтым заслуга не адных толькі дзяцей і школы, але і бацькоў.

У плённай працы і вучобе хутка пройдзе навучальны год. Дзеці атрымаюць многа новых ведаў, стануць пісьменныя, свядомыя. Аб гэтым клапоціцца школа і настаўнікі. Справа бацькоў — з першых-жа дзён навучальнага года ўсімі сіламі дапамагаць школе. Тады ўсе нашы вучні змогуць нарадаваць краіну добрымі поспехамі ў часе пераводных іспытаў і экзаменаў.

І. ЕЎСЕЕВА,

заслужаная настаўніца БССР.

К а р ы с н ы я п а р а д ы

Морква ў малаце

Ачышчаную моркву нарэзаць буйнымі долькамі і зварыць у невялікай колькасці вады. Потым прыгатаваць малочны соус. Моркву разам з адварам пералажыць у соус, дадаць солі і цукру і давесці да патрэбнай густыні. Потым пакласці кавалачак слівачнага масла і размяшаць, але не гатаваць. Соус павінен быць, як негустая смятана.

Прыгатаванне соуса: муку прасмажыць з маслам, развесці гарачым малаком і пракіпяціць. Мука — 5 грамаў, масла — 5 грамаў, малака — 100 грамаў.

Пірожныя з жытніх сухароў

Высушыце 200 грамаў чорнага хлеба, нарэзанага лустачкамі. Атрыманыя сухары стаўчыце і прасейце праз частае сита. Атрыманую «муку» ($\frac{1}{2}$ шклянкі) змяшайце з 5 жаўткамі, расцёртымі з паловай шклянкі цукровага пяску. Сюды-ж дадайце 5 бялкоў, узбітых на густую пену. Пакладзіце ўсё гэта на памазаную маслам патэльню і пячыце хвілін 15—20. Зняўшы з патэльні, астудзіце і атрыманую печаную масу нарэжце невялікімі пліткамі. Кожныя дзве пліткі злажыце разам, паклаўшы паміж імі крэм.

Крэм робіцца так: бяруць два яйкі, сталовую лыжку мукі, поўшклянкі цукру, шклянку гарачага малака, ўсе гэтыя прадукты змешваюць і ставяць на агонь. Калі крэм стане густым, як смятана, яго знімаюць з агня і даюць дзве лыжкі слівачнага масла.

Замазка для печы

Цагляныя печы часта трэскаюцца, праз шчыліны ідзе дым. Каб прыгатаваць замазку, трэба ўзяць (у роўных колькасцях) попелу з дрэва і сухой, стоўчанай у парашок гліны. Замясціць цеста, дадаць $\frac{1}{4}$ частку солі. Пад дзеяннем высокай тэмпературы ў часе палення ў печы гэта замазка хутка зацвярдзее і не адвальваецца.

Рэдакцыйная калегія: А. П. УС (адказны рэдактар), А. І. ФЕДАСЮК, А. Н. ЗАХАРАВА, В. І. ФІЛІПАВА, К. А. АБУШЭНКА, Г. Л. ДАЗОРЦАВА.

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке. Издание ЦК КП(б)Б.

Адрас рэдакцыі: Мінск, вул. Пушкіна 55, пакой 23. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 10.000. Падпісана да друку 17/IX—48 г.

АТ 02855.

Заказ № 349.

Мінск, друкарня імя Сталіна, Пушкіна, 55.

Выдавецтва «Звязда»

ПАБССР

Перад пачаткам навучальнага года ў Мінску адкрыўся школьны базар. У продаж—вялікі выбар канцэлярыскіх прылад, гатовай вопраткі, абутку, кніг, падручнікаў.

Закончана будаўніцтва новай школы № 6 у Мінску

Прэм'ера Беларускага драматычнага тэатра імя Янкі Купалы «З народа», К. Крапівы. Сцэна з 1-га акта. Марфа Пятроўна (народная артыстка рэспублікі Л. Рэжэцкая) і Броня (заслужаная артыстка рэспублікі Л. Шылко).

Збор гародніны ў калгасе імя Дзержынскага (Слуцкі раён, Бабруйскай вобласці).

Жывёлаводы саўгаса «10-годдзе БССР» (Любаньскі раён, Бабруйскай вобласці) дабіліся высокай прадукцыйнасці жывёлагадоўлі. На здымку: Даенне кароў.

Наста Еўменава — чэмпіён рэспублікі па мотаспорце (Магілёў).

ЦАНА 1 руб. 50 кап.

9289

— Да гэтага нумара бясплатна прыкладаецца ўкладна-выкрайка.

«Першакласніца».

Фотаэцюд І. Тункеля.